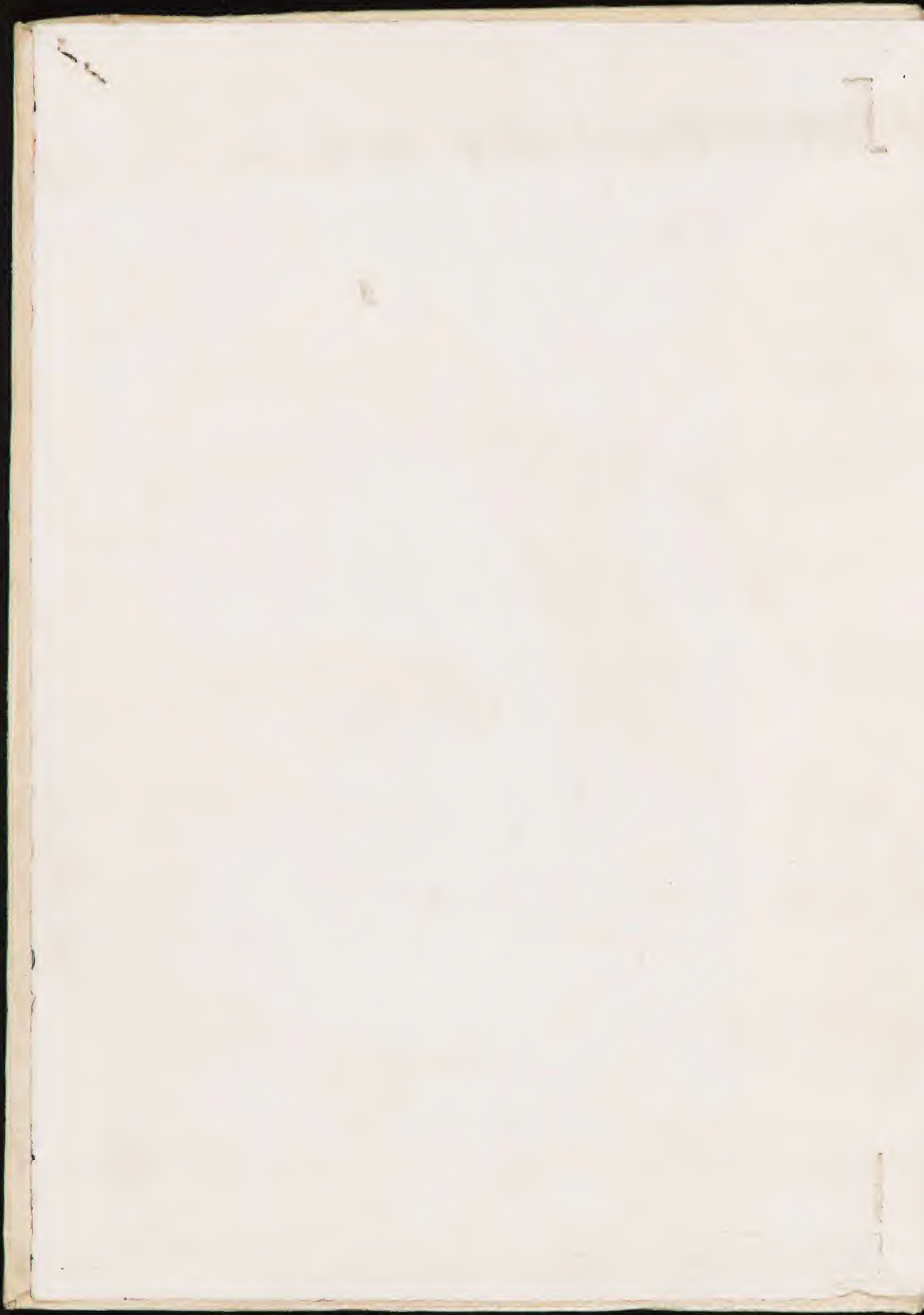

369. a. .

B

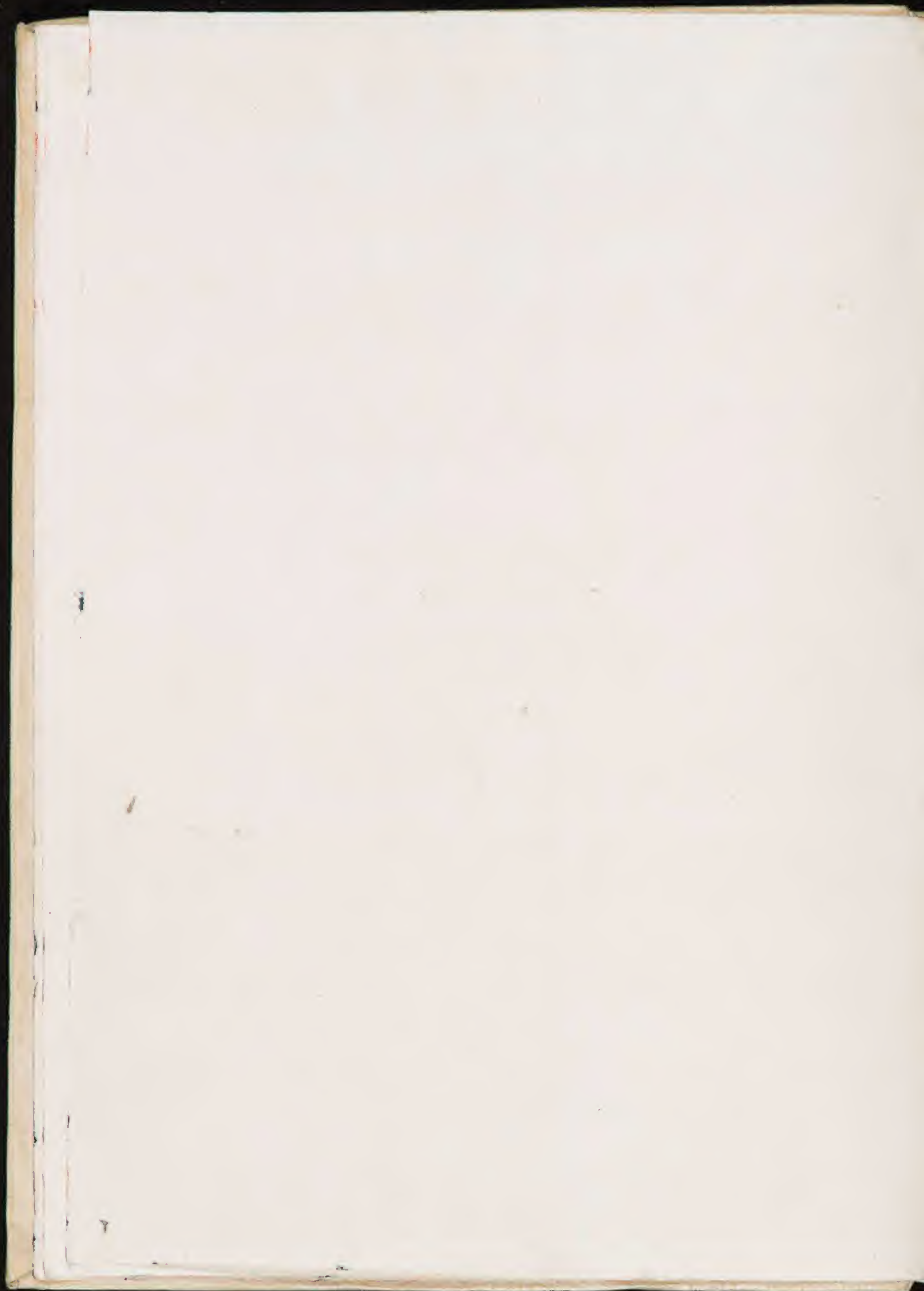

HISTORIA

HORTI PATAVINI

In tres partes distributa

Quarum I. Horti institutionem, cultum &
II. Professorum vitas.

III. Plantarum Horti conspectum continet

OPVS *inceptum*

IVLIO PONTEDEIRA
PISANO

et post eius obitum

iussu
TRIVMIRVM LITTERARVM

Digestum et absolutum

LEONARDO SESLERO PH: et M: D:

. PARS PRIMA .

1871

TABLE

17

TABLE

TABLE

TABLE

2.

Illustrissimis, atque Excellentissimis Viris
Patavini Gymnasij Moderatoribus
Marco Foscareno
Equiti

Ac Adij D. Marci Procuratori
Alorsio Mocenico
Equiti

Ac Adij D. Marci Procuratori
Paulo Rainerio
Senatori Christianissimo
Totique

Triumvirum Litterariorum
Ordini Amplissimo

Leonardus Sesterus

Decreto vestro Senatus amplissimi meo & honorificum
impositum mihi est conscribere historiam Horti Patavini
inherendo vestigij celeberrimi in hactenus facultate Pro-
fessoris Hortique Præsidij Julij Contederij, conceditis mi-
hi ob id Clarissimi Viri scriptis hac de re jussu vestro ex-
hibitis, et ab ipsius obitu fideliter, diligenterque servatis.
Decorum quidem munus, ac mihi jucundissimum, spero fore

a p[ri]ncipale Botaniam adtem maximo studio sum p[ro]p[ri]o
secutus, quamque vel naturali amore impellente, vel consuetu
dine dum civem p[ro]sequar, jam alacriter subes, jamque de
Pidebium fovendi inepi expellatone vestis satis p[ro] vitili p[ar]te
se faciendi. At mecum sepe magnopere doleo Cliniam, quam
exerceo Medicinam maximam sibi temporis partem absorbere,
et quod seniori etas ad intermissa diu politissimum litterarum
studia me ridere non sinat, que, ut reliquorum Scipitorum, ita
imprimis maximum Historici ornamentum constituent. Nam
que optime novi quantum accidat Scipitori deus ab argu
menti nobilitate, et honorificentissimo Senatus iussu, nec
me laet, quam sit perillustre in lucem p[ro]ferre p[ri]mum
scripta e tenetis etula vidi fama, celebritate, omnigena
et aditione celeberrimi. Et sane Babavius Hortus, vidi
Amplissimi, tum ob magnificentiam, et Regium pene sumptum,
quibus Senatus a Botanice, fere artis inenabulij fundavit
illum, auxilijque, tum ob ingentem p[ro]p[ri]o tantissimum viderum
numerum, qui in ipso floruerunt, tum ob eas, que ab eodem
suscepit h[ab]ere incrementa, maximam p[ro]p[ri]o Historie, amplis
simamque materiam; Idem in eis regere peculiariter laudem
constituit Republice florantissime, que barbaris etiam tem
poribus Serentis, et alij p[ri]ma excoluit, et magnificentia.

2.
ac liberalitate maxima propagaverit.

Non exiguae ideo hanc partem Historiae, Lyrii Latavini, quae cum Philosophiae naturalis historia connexionem habet sapienti consilio Hierosolimitae tanto Viri scribendam et edendam, quam optime Digestam, atque absolutam, sermone elegantia exornatam, multiplici eruditione defertam, et naturalis historiae doctrinae conjunctam ex ejusdem pluri habere, ni miris illum octogenarium nobis, ac litteris isto eripuisse. Sed maxima liberalitate jactata, quae supersunt, Clarissimi Viri ad versaria disiecta exhibent operis elegantissimi membra, quae facile quidem ab illo connecti, ac perfici potuissent, minus vero ab Homine, si cum eo compararetur Sati, ac quasi prope modum impedito, ut me non adeo ferreus suscipere oneris labor, quam cum tanto Viri confecti. Quae cum mecum reputarem, et probe perciperem nihil esse vobis ostendendum, quod non aliqua aut diligentia, aut utilitate laude commendaretur, semperque mihi ante oculos esset amplitudo Senatus Consultus, neque abolenda perirent tanti Viri studia, existimavi, neque ita producenda, ut deus, utilitas, et ornamentum Operis ejusdem deceret. Quam ob rem methodum hanc, quam vobis exponam Amplissimi Viri veluti utilitatem, ac praestantissimam seligendam putavi.

Prima igitur Sectio profertur, quo tempore, quibus de causis
qua necessitate, quibus legibus, ac decretis, qua demum providentia
Batavicus Hortus fuerit institutus; cuius Sectionis maiorem
partem e celeberrimo Horto de Rodenaeis Dependentibus. Cum
omni pro temporaria ratione varia ad artes excolendas, et pro
movendas subsidia necessaria sint, atque mutata saepe fuerit
Botanicæ facultatis facies, ac limites amplificati; pulcherrima
et alibi edit observata quibus modis conquisita fuerint plantæ
asservata, cultus, quæque subinde Horti figura, structura ædi-
um ipsi inservientium, quæ soli dispositiones, admodum consi-
tiones, aquarum distributiones; tum quid in hac parte Veneti
Senatus Regali industria perfectum antea temporibus, quæ
ve nostris relinquentem adhuc superet.

Namque cum Horti non solum Botanicæ incrementa comple-
ctantur, sed etiam exquiritam constituent delicias partem,
conquisitis namque a diversis Regionibus, et a vario climata
struuntur, excolita est, ac plurimis auctis modis extractis ædium
ad alienda struunt, easque servanda; quæ omnia eruditissimus
Antecessor optime notat.

Sectio altera illustres enumerabit, et multiplici laude
florentes Horti Belgicæ, quæque Sectionis minima pars est,
quam in Horto de Rodenaeis inveniatur. Et quæ enarratione

apparere, quae methodo primum Botanicae tradiderunt in Horto, ac in Gymnasio; quaeque antea Vitis, quibus aut scriptis, aut inventis, aut susceptis itineribus, aut Aditis Horto incrementis illustratis extiterant; in qua profecto parte amplissima non deerit materiae; siquidem Magistratus vestri sapientia factum est, ut qui Horto praefuerint Vitis doctrina, et utilitate praestantiori seligerentur.

Hae stipes complectetur historiam stirpium ad quam cultum hortus est institutus. De qua in Animo fortasse fuisse doctissimo contedere, conicio ex eo, quod in Diversariis congerit catalogos stirpium plantarum, quae variis temporibus in Horto Batavico fuerunt. Sed tunc omnia fragmentum est, quod et barbaris nominibus, jamque obsoleta plura continet, et dispositione caetera Botanica, et historica stirpium singulari, a quo disio me recessuram longe profiteor. Siquae cum Botanicae facultatis sit stirpes discernere juxta methodum, quae eandem cognitionem, et distinctionem promptam, et facilem reddat, tum vero cognitas, discretasque stirpes aptis nominibus indicare, id primum efficiam, ut juxta methodum, quam optimam judicio Plantae ordinatas sint, atque denominatas.

Methodum naturalem in plantis ordinandi sequeretur arte.

facilis omnibus anteferebam, si ut ejusdem fragmenta
botanicis involvuntur integram, perfectamque noscere datur
esset, quam tamen cum labore necesse sit usquequo plantarum
omnium cognitio acquiratur, aliquam ex his, quae ante fuerat
eligi oportet, quaedamque vegetabilia naturalis etiam me-
thodo ignota discerni queant, methodus vero naturalis absque
vegetabilium cognitione universa haberi nequit. Profecto, qui
magis simplicem cognitionem provehitur, eo gravius difficultas appa-
ret naturalem methodum attingendi, quae nimirum per se,
utque quomodam progressionum ordine procedit, ut huma-
ne mentis capacitatem excedat longum. Virgines enim cum
ut reliqua omnia naturae prodigia suis, constantibusque charac-
teribus singulis sint nominis, si plures inter se compar-
rentur, non modo ab habitu unius generis ad cha-
racterem alterius sensim procedere apparet, sed etiam
ab individuo characteris speciei ad characterem singu-
larem alterius speciei per minima discrimina progres-
sive ut advertitur observare, binas species ex eodem gene-
re omnino confusimel nunquam inveniantur. Quapropter
aut absque methodo singulas plantas describere quis
esset, quod quidem in tanto stupido numero ipsarum
cognitionem admodum redderet, aut systemate aliquo

ubi, cuius operi iudicium analogia explorata per analogiam
quam ipsius gradus ordinatus

Et sic cum ratio suadeat, huius principii cum innata
vel sexuale Systema Cel. Caroli Linnei, hoc adopratum
me longius ab editore futurum. Sed. Cum enim Linnei
Systema observationi inniatum partium omnium flu
idificationis iuxta ipsorum numerum, figuram, situm,
proportione analogie gradus inter stipes subtilius,
et accuratius dimetitur, atque erroris occasionem aut fer
me subtrahit, aut multo minorem facit, quam si unius
tantummodo differentiationis subtilis comparatio adhibere
tur, qui aliorum Systematum esse defectus est.

Qui vero eo facto Botanici manere cupit Botanici
et consilio non cogit Homini, quodam magna pars
fideliter, et invidiam abtem accipiat si toto universali
qua nihil addit Adde vero plurimumque adhibendam fa
cile inteligit, qui animadvertat, vegetabilium medicos,
economicos, technicos, usus namque alios unum ore ad
graves, gravesque dissidia, pro sagaci, ejusdemque artis
defectui ignoventiam, aut obtusam, implexamque co
gnitionem debere eorum, qui veres Philosophi, et
Medici circa vegetabilium usus cognoverunt. Ut hinc

num. idcirco salutem, si cum hinc una eade. historia
singulis scriptis sit consociata. D. vobis simul in totis
hac parte proficere conato.

Quoniam vero ista prima opera Chemis, me-
chanicis, aut artis cujuscumque plantarum vites fuerunt
exploretis, et quicquid tam medicorum medicina, aut admini-
culorum ab eis et geonomia a vegetabilium regno desu-
munt capu, fortuitoque constituit, optimum hac in re
sum arbitratu certis experimentis insistere, eaque tan-
tum de plantarum facultatibus proficere, que fitina,
et rara ab experimentis habentur tum ad victum, tum
ad salutem, tum ad comoda hominum, et artium usum.

Quod ut perficiam multa collegi ab experimentis, ab
observatione, a librorum lectione, multa sum collecta
et ab eisdem fontibus.

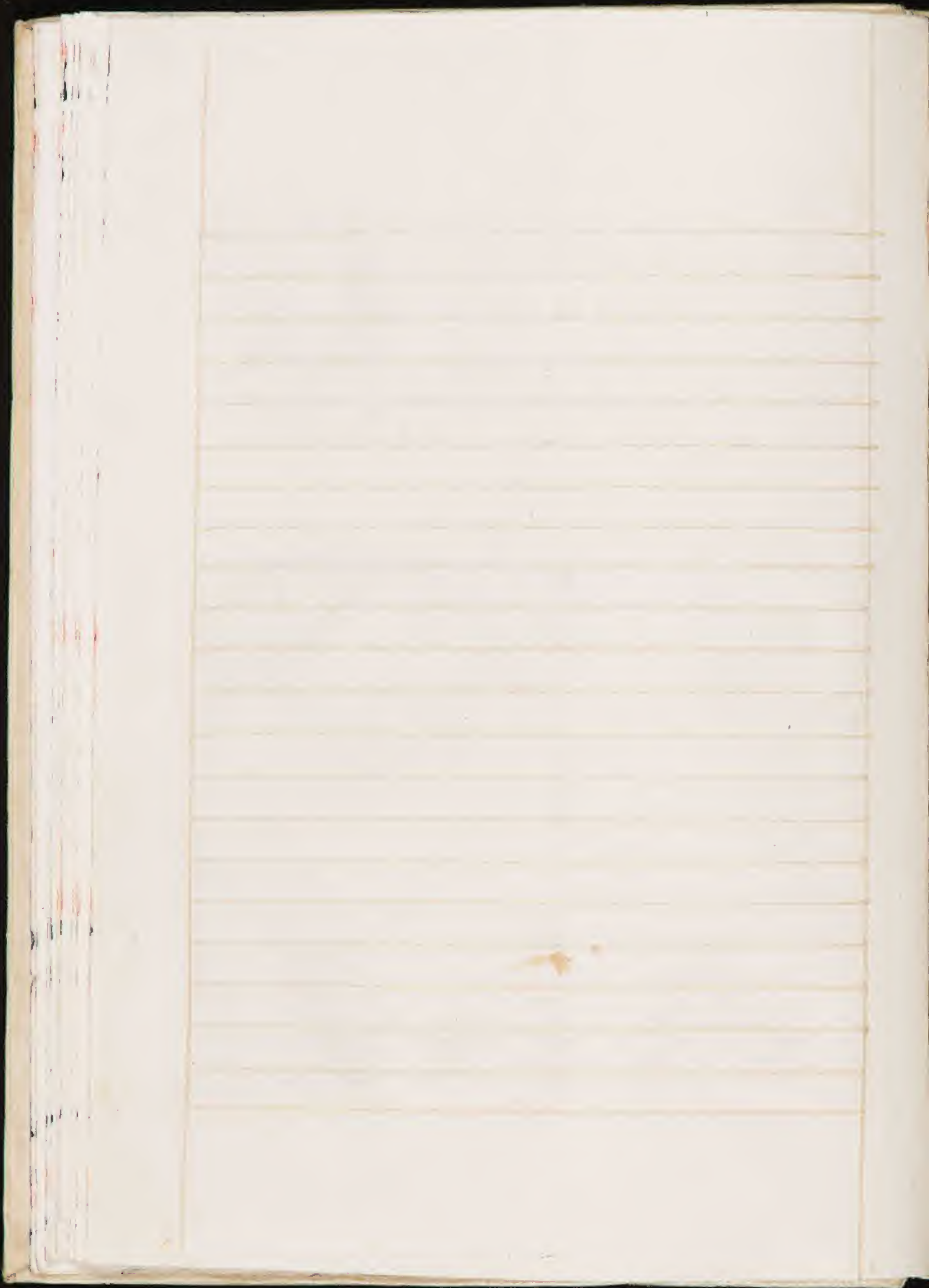
Primum autem, et diligentius plantarum medicas
vites considerabo, ut eandem specificis facultatibus re-
suis exploretur. Vis enim illa, que plantis morbis
nonnullis specificis medetur a simplicitate, a maturi-
tate, aetate, a gradu, ab solo, in quo oriuntur, abun-
dantia, a loco, a tempore in quo adhibentur dependit.
Quibus conditionibus si Chiricus satisfacias experientia

Duce, morborumque species cognoscit exakte minima
 se decipiet, quemadmodum pauca illa verba Aristoteles
 specificas demonstrant ex vegetabilium familia. De
 stomacho, Cortex Hederae, Hellebori Radix,
 Simaruba, Aronia, Senecio, Spigelia, Lobelia, Astor
 Scabellum &c, quorum factus usus vix in millesimo
 Corpora decipere consuevit.

Tum autem hinc partibus Historie perficien-
 tes incumbo, videri amplissimi, ne magis hominum vi-
 tis sem notatus primam offero, quam a vito eximia
 designatam, a me profectam nihil aut ornabit ma-
 gis, aut hominibus commendabit impudicus, quam
 vestro iussu reddisse, vestrisque auspiciis nomini-
 bus esse inscriptam =

Qui hominum res gestas colligere, in ordinem digerere,
 temporibus definire, loquentia exornare, memoriæ tradere inhi-
 suerit, plurimum Notabilitas prospiciet, et consulere videtur, quod
 totum opus humanum genus, dum ad cetera monumenta respicit, per
 celebrationem totam scientiam ad optimam videndi rationem impellit, ac
 singulare informat. Quis potest jure ac merito historia vitæ Augustiæ em-
 pet dicere, atque habere est, que subiectis exemplis, quibus nihil aptius,
 nihilque validius ad persuadendum possit affectu, hominum mores re-
 gis, et ad rectam civitatem ducere, legum tamen pars totum, que et domi-
 ni, ac republicæ decoratus, cetera laude, atque imitatione, si recte
 intelligentia respiciamus, digna incrementis laudantur Duce, atque
 Imperatores, et immortalitate soli dignissimi habentur, quorum du-
 ctu multa hominum milia erant, multa in salutem peda-
 cta, urbes evulgæ, incensæ oppida, et agri late fertilis, quique depopu-
 lati; Ita ne quis recte laudibus prosequatur, que non modo
 hominibus ^{non} prosunt, sed obscuræ potius plurimum. Ita ne
 quis, qui modo hominem se esse intelliget ad imitandum se
 excitabit, quorum imitationem tot, et tam graviora mala con-
 sequatur. Equidem cum inter ea, que Divina sapientia
 Notabilibus contemplanda submisit nihil homine astra-
 tius, nihil sublimius, nihil perfectius, nihil utilius re-
 gerere possit quo se seculum obstringit, qui aut præde-

cupidine, aut dominandi. Mordaci, aut falsa laude, ali-
digne ductus pulcherrimum totius Aeternum. Orbis opus, pte
sanctissimumque tollere, atque coactum conatus. Quid quod ho-
mo hominem prosterit, tanta similitudine, et cognatione
sibi conjunctum, in genus suum, et viscera velut sua,
ac membra scindendo, ac dilaniando. Damnantur, et summo sup-
plicio efficiuntur qui viarum angustias, montiumque fauces
obstantes, praesertim adoriuntur, vestibus, ac pecunia spoli-
ant, et sepe detrahunt. At qui urbes, et oppida cum magna
multitudine invadunt, qui Civis aut interficiunt, aut in servitu-
tem adducunt, qui domos, et sacras Dei denudant, atque ince-
runt, qui alienos agros, et villas depopulantur summa lae-
de efficiuntur, prodeunt, ab hominibus se virili imitantur.
Latibula igitur, ignes, et cruciatus Navatoribus parantur, quod
paucos cum paucis prosterunt, et negant. Ducibus, qui magna
exercitum, Equitumque copia stipati longe plura, ac majora
mala hominibus inferunt triumphis, regis Pedes, Dicitur, et
prodeunt attribuantur. O Ecce Mortalium mentes, cuius
sistra regis, graviora premis prosequimur. Dum quis sibi
et latibula. Hominem unum, aut alterum per vim
aggrederetur, Fur habetur, et cum execratione punitur. Idem
magnas turbas nactus, atque latibulis egressus in oppida

sumptu audeat, et omnia plura parare, praedaeque agere in-
 ter duo erit, et Imperator. Numquid dissimilia componimus?
 Potest quis exempla seligere, et magna cum parvis confer-
 re. Nulla alia est dissimilitudo, nisi ea, quae maior vis a mi-
 nori discriminatur. Propterea multa, quae historia docet, et
 laudibus afficit, neque imitatione, neque vera laude digna
 inveniantur. Floret bellica gloria, et victorijs magni Alexan-
 dri nomen, quod immensa Romanorum cupiditate accensus pa-
 gnam Graeciam in servitutem adiecit, bellis acerbis, et
 crudelissimos homines excruciat, atque interfecit, Regna,
 et artes interuicione delens. Hunc qui laudas humanige-
 nitij exortum non laudas, qui ad ignotas, atque indefinitas
 terras bella, et incendia nimia regnandi libidine animo potren-
 debat, qui cum a quodam Philosopho accepisset innumeros esse
 mundos ingemuisse festus, quod tanta Mortalium eade non
 dum uno potitus esset. At Periclem, qui neque magni
 nomen obtinuit, neque ea fama in hominum memoria
 viget, quis satis unquam laudaverit, et merito honore fue-
 rit prosequutus. Hic enim cum in totius Atheniensium Rei-
 publicae administratione toto fere vite spatio clarissime
 esset versatus, et fessus jamjam animam exalans ja-
 ceret, multa amici a se gesta optime predicantibus,

Adde, inquit, neminem me imperante in civitate dicitur
Quidem. O pugnans animi virtus, et vox hominis digna. Qui
quam profectus: Alexandrum, ne de quo vetuli, an Cicerone,
Cesaris, quorum alter per bellas, et cedens Cesaris patto
imperio, dum Scythias inhians tantum humani sanguinis motus
suis hausit, quantum vicus effudisse nunquam satis existima-
vit. Alter per leges in ordinem dum redigitur indignatus se
dominatione privari, sedissimum bellum patrie intu-
lit, et non hostium, sed Civium sanguine cruentatus
De cetera Republica triumphum agit. Neque cle-
mentie titulus, quo multis servatis Civibus decoratus,
in ejus imitationem quemque accipere debet, sicut enim
et hominis, et Civis, et Cesaris tam excellenti ingenio,
ac doctrina praediti a civili sanguine abhorruisse po-
tius, quam devictis parcendo inanem mansuetudinis
famam aucupasse. Profecto longe clementior, at-
que humanior Cato Uticensis, quamvis severitatem
vultu praeferebat, qui adversus Cesaris pro patria
in acie cum staret, Civibus nonnullis interfec-
tis adeo commotus est, ut obducto Capite lacryma
fundus in tentorium prosiluerit, bella civilia
execratus posteritati.

Qua de causa speciosa ista memoria tradita, quibus
 Historia gliscit, et legentium Animi detinentur,
 quoniam ab omni humanitate, et hominis natura reme-
 ventur moribus, officijs, probitati contraria, scitu qui-
 dem propterea necessaria sunt, ut quisque ab eorum
 imitatione se abstineat, atque avertat.

Est aut institutum est ab omnibus, et probatum ho-
 minum res gestas scribere, et posteritati mandare, si
 ad illorum exempla nos fingere, et componere non
 licet. Traduntur proclava, et horum imitatione
 nos imbuamus, commemorantur bella, et triumphis, cum
 externa vis a natali solo respellit, ut optimi Cives
 ad patrie charitatem, et custodiam excitentur, non
 pretermittuntur flagitia, cedas, furta, libidines,
 feritates, perque Tyrannis grassatur, ut homines
 ab hujusmodi imagine, tanquam a teterrima belua
 se educant. Non ne Comedia avaros senes, too-
 lescentes luxu affluentes, et amore solutos, vappa-
 ces sedulos, scorta, scurras, Parasitas, quorum
 instituta visu excepta, et contemptui habita spe-
 ctatorum mentes in contraria rapiant, in scenam
 educit. Tragedia item dum parentes in li-

feros, Liberos in Parentes, Fratres inter se, et in
Cognatos crudeliter aimat, et atrocitate summa ho-
minum mores miscet, et perturbat fidei scortis, et
impietatis spectaculo, non ne homines ad religionem,
pietatem, mansuetudinem revocet, Dum quisque fal-
sae dei, tota caecae exsecrata, aspectu permotus pro-
se inteligit, quid verum, si contingant, portendant.
Hanc itaque fructum historia spectat, deque ubi-
dorem, quo magis preclara, et imitatione digna
laudantur. Quod autem scitu utilius, et ad exemplum
speciosius seligi, et memori mandari potest, quam
ea, quae ad hominum usum, commodum, presidium, in-
tegritatemque tota referuntur, non scelere, non arbi-
trio, non coactione, non frugum saepe, non humano sangui-
ne comparanda. Quae cum ita sint, mirabitur ne-
mo a nobis in commentarios redigi, posteritatisque
commendari, quae primo intuitu historiae titulo, et
predicatione digna haud censeantur. Sed perpenden-
do. Sedulo, eaque quae proposuimus diligenter ad examen
revocando, cum plura, ac ferme innumera sint, qui-
bus Augusta Respublica Veneta belli, pacisque
artibus immortalitatem sibi peperit, hoc unum, de

quo scribere institimus, ita excellere fatebitur, ut
 nulla gens, nullum Regnum, Respublica nulla cum Ve-
 neta tam eximio in Hominum collato beneficio possit
 conferri. Nam lassibus partu triumphu, & tributis co-
 pios debellati. Hostes, Urbes eversae, aut in deditioem
 receptae, socij defensi, et ab injuria prohibiti, Tyrann-
 norum seditio supplicij affecta, devinctae Civitates de-
 mentiae, et mansuetudine vestitae, ceteraque eximia, ac
 praecelata, quibus Veneti Annales referri sunt commu-
 nia Romanis, communia Graecis inveniantur. Ve-
 rum tamen haec quando in aut homo, aut in Re-
 gia, aut alicubi humanitatis jura adeo religiosa, et
 sacra habita, ut publico Consilio decretum fieret, qui
 non sibi, et suis, sed universo humano generi pros-
 piceretur. Profecto omnibus haec cura deficit, dum
 quisque consilia sua ad propriam utilitatem, et sus-
 tum commodam convertit. Quare si ad ultima anti-
 quitate revertamur, primus eximij, ac prope divini
 operis auctor Senatus Venerus reperitur est, qui
 de universo Mortalium beneficio cogitaret, et a quo
 praecelata illa vox publice emitteretur: ad cunctorum
 hominum commodum, et salutem. Hortum Medi-

cum constituamus. Optatissimus, atque excellens preconium omnibus linguis, literis, monumentisque celebrandum. Et revera quoniam optima facinora statim laudatorem, imitatorumque inveniunt, ut primum Venetum decretum innotuit, obstupuit quisque magnificentissimi Consilij admiratione attonitus, deinde laude, ac predicatione incredibilem, atque ad id tempus inauditam liberalitatem extollit, denique ne quod dies eximij operis famam extingueret, et de hominum memoria seculis, scriptis editis posteritati tradidit. Tum Principes, et Reges exemplo permoti, et si incerta sequenti minus clara, et probata esset emulatio, tamen nixi sunt, ne postremi hominibus pro se visse viderentur. Pro Horti stirpibus re-fecti frequentes instituantur, appositis cultoribus et Magistris, brevique tempore numero adeo amplificentur, ut nulla ferme Civitas, que modo sui Jarris sit, se privari possit, in qua Botanici Hortus non commendentur, cum etiam gentes quam maxime a solis tepore remote, perpetuoque frigore damnate hac cura contendant. Operis pretium est nunc strictim, et cursim recensere que com-

commoda, utilitatesque. humanum genus hinc pete-
 rit, ne inani specie lectoribus nostris eblandiri vi-
 deamus, nihil de fructu, qui quam uberrimus tanto cul-
 tuz apparatus augeti debet, adiciendo. Quod facile presta-
 bimus in rebus omnium sermone celebratissimis versantibus,
 antiquis temporibus ante oculos positis, cum stirpium hi-
 storia nulla data sede, inhonora, et rudis inter invidios sal-
 tus, solitudinemque iacebat adeo paucis nomine tenus no-
 ta, ut remedia neque certa, neque probata ad medicos
 usus traducere tentur. Tunc cernere erat Medicinæ peti-
 tos veteres memorias versando in herbarum cognitionem
 miserè angere, inanique cura cōfisi, et quo magis intexde-
 batur studium, eo minus proficere, sive quia nota pa-
 riter, et ignota confunduntur, et miscentur, sive denum-
 quia non visu sibi cognita, et probata, sed ab alijs tra-
 dita designant. Ad hec incommoda graviora accedebant.
 Bleraque que antiquitas protulit, et longinquis regioni-
 bus prebenda erant, neque qua via accesserentur, vel
 accessita colerent, ulla dabatur opportunitas, cum in-
 stitutum nondum esset, ut ad stirpes inquirendas
 publice mitterentur periti, et nonnulli etiam hac de
 causa proprio sumptu peregrinationes susciperent, cul-

*. sed quia in his nimis exigue existit illustratio in nomine.

totiusque artes transmitterent. Nemo item Doctor
adoret, qui in dubijs consulere, qui veram cogno-
scenti viam ostenderet, quique genera constitueret,
et generibus, ex quibus manant, simili quadam communi-
one sufficeret partibus. Omnia confusa, et permixta
agebantur, nulli vera investigandi studium, nulli
internoscendi sagacitas, nulli suis quique membris aptan-
di otio, nulli remedia legendi consilium, et certa ra-
tio. Propterea aduersata, vel sinecra, utilia, vel inu-
tilia, noxia, vel medica ad hominum usum ferere, ne-
que approbatorem inuenirent, neque se reprehensorem,
quod ^{nemo} propter summam verum ignoratorem
neque laudare audebat, sibi parum explorata, et per-
specta ~~erat~~, neque improbare. Tot itaque tenebris
absente arte, penitusque demerse lumen attulit Senatus
Venetus Batavij constituto hoste, quem ut obtinuit, tam-
quam ex ergastulo in Regiam domum adducta, omni-
bus ornamentis decorari cepit, doctis pariter, atque
adoculis commendata. Quisque igitur ad se hinc arce-
scire pro sua copia niti, animo, et labore contendere,
ut, si agere, si cogitare, quo amplius, atque au-
gustiorum, quam augetas disciplinam, efficeret.

12

Ad eoque ceteratim hac cura laboratum est, precipu-
is ex penitissimis terrarum partibus eius opibus de-
latis, et in unum congestis, ut ars hec, que tandem con-
tempta, et neglecta, membratimque dispersa, ac lacera-
per incubas erudicio exoleverat, inter preclaras scien-
tias, ac prestantes disciplinas summum locum nunc
teneat, plurimis monumentis amplificata, et cultori-
bus decorata. Jam Indica vulgo inveniuntur, jam Africa,
et Asiatica inter contemptissimas Herbas habentur,
jam Rosas, Lilia, Violas, quibus primum decus inter
flores vetustas debet, perinde ac gramina tenuentur,
quisque deiiciat, atque improbet. Jam Hesperidum Sylvas
et fabulosas narrationibus aurea mala decantata domesti-
ca servantur. Invia nunc iuga, argenteseque Vallium
recessus, et solitudines ad huc ornamentis spoliatae,
incassum ab hominum industria natura se subducunt,
Campos decorant, dum cultum discrete ars cogit, quod cul-
tus impatiens sua sponte virebat. Quod de remediorum
materia dicemus, que tam late patet, ut cuique sive
patadosa loca incolat, sive maritima inhabitet, sive
campestria teneat, sive montana ad singulas corpo-
ris affectiones probata presidia producantur.

Quid de frugibus, fructibus, oletibusque, quosdam ea
copia pro locorum conditione, ac terræ qualitate sin-
gulis parata superet, ut non solum ad vitæ subsidium,
et salutem, verum etiam ad voluptates, et oblecta-
menta affatim fudiantur? Boreo si de non nullis sin-
gillatim præcipua de terra juvat quot, et quæ commoda
ex majore grano homines capiunt, quot sibi ad ornatum,
et corporis velamentum ex fossipio derivant? Quot ex
saccharo in condimentorum usum mixtionem deducunt?
Nam ex una herba Nicotiana maximum Vectigal in
publica gratia nostro vitio redigi potest fieri? Quid?
Non ne clientis nostræ gratæ apud nonnullos populos agros
subdit, et fidelitas consere institutum, et ex floribus
suis mercaturam facere, quotum pretia adeo quotidie
intenduntur, ut singula jugera minoris vencent, quam
singuli culti? Hoc igitur, et alia brevitate gratia
a nobis præferimus commoda, subsidia, quæ mortalium
genus quæ publice, quæ privatim ex sterpibus colli-
git unde deducenda nisi ex Horto Batavino, a cu-
jus institutione illa omnia originem, et incremen-
tum decurrunt? Sedum tamen si diligentius de mo-
petendamus, longe majora, atque utiliora commo-

moranda sapientum, quoniam illa quomodo summa,
 et singularia ad corpus tantum spectant, animum
 vero non attingunt. Atque quae dici possunt animum
 ipsum, et mentem excitant, doctrina induunt, am-
 pliatione profundunt, varietate, excellentia, ac summa
 rerum praesentia in eundem obtutum athonita deti-
 nent, et morantur, totamque ingenij aciem ineffabili
 Divini opificij contemplatione perstringunt. Hae
 quam enim, quae late, et longe diffusa, ac disper-
 sa in hominum industria in unum congesa sunt,
 singulis ex generum cognatione in ordinem dispo-
 sitis, sedibusque suis adiectis, adeo eximia, adeo pre-
 stans, adeo mira rerum species effulget, ut non mea
 quae nulla, sed nullius beatissimi ingenij facultate,
 et dicendi copia recensere commemorando possit. Hic
 enim inusitata stirpium forma, ac nova folij, no-
 va caulis, nova rami figura, et species, istinc multi-
 plex horum varietas, atque elegantia pretervultus
 invitant, etiam aliena agentes ad se convertunt, et
 detinent. Hinc odorum suavitas motuos etiam,
 atque inurbanos ad se rapit, istinc mirifici fru-
 ctus pulchritudo, multifario colore picta, ac modis

superiorum robora priora, ac multis modis figurata mortali-
um oculis stuporem affundit, ac sensus revincit.
Nusquam profecto alibi tanta, ac tam præcipua divina
virtutis majestas elucet, nusquam alibi natura
solum se nobis spectandam subicit, penitusque dete-
git, quam in Hortis nostris, in quibus dum quis in-
tellectus inexplicabili ordine, ac mira subtilitate la-
borata perpendere nititur, omnia humana industria
angustiora, et majora intuent, fateatur, necesse
esse, esse quid, quod Animi nostri angustia non ca-
pient, nec ingenij infirmitas sustinet, eoque cuncta
que tam arte, rationis inveniantur produci, et per-
fici. Sunt igitur, qui putent Horti nostri institu-
tionem aptam historię materiam hæcquæquam esse
unde tot tanta, ac tam singularia bona hominibus
derivantur, et quod præstantissimum est certa, et
clara divini numinis notio cum manifestum, ex-
plodatum, et cognitum habeamus, Nitium na-
turam, partes, et partium usus, atque utilitates
contemplantes ad Cælestium rerum intelligentiam
quam proxime adduci

24

Quo tempore Hortus
Batavicus coepit.

Quid de Horti Batavini institutione scripse-
runt, ut Petrus Bachelonius, Hermannus Conringius,
Antonius Nicodonus, Jacobus Philippus Tomassinus,
Angelus Borlinarius, Petrus Castellus (ut alios, qui
inferiori gloriæ gradu floruerunt, illorum auctoritas
se in eundem errorem delabentes proximam) ne-
que certa, et vera, neque temporibus convenientia
posteritati mandarunt. Nam in id fere conveniunt,
ut ab anno MDLXXXIII initium repellant, Castello
propius ad veritatem accedente, qui post annos IX
originem decebit. Quibus refellendis haud immo-
rator, ne cui fides in alijs abrogetur. Quapropter pu-
blica monumenta sequutus ab anno MDLXLV prin-
cipium ducam, quo tempore prid. Cal. Quint. voca-
tione per Triumvitos facta, Senatus consultum
habetur, demandata Gymnasij moderatoribus soli
comparandi, in quo Hortus Medicus constitueretur
facultate. Quis porro tam eximij operis gravissimo

ordini Auctor existerit, cum ea tempestate nullum
exemplum ab ultima antiquitate repetitum, quo
per moti Cives Triumvirum relationem plenius
suffragiis confirmarent, inveniretur, non perspicuo pla-
ne. Sunt qui Danielem Barbarum litteris, moribus,
eloquentia præstantem, quem anno 1550 Pontifex sum-
mus Paulus IV Aquilegiæ Patriarcham designavit,
inter Civitatis Principes de ea re sermonem habu-
isse velint, et suavis etiam, cum summum Dei publicè
Deus, maximum hominibus adversus morbos prædica-
um hinc emanatum polliceretur, sane Danielem
Barbarum Hostis exornando operam dedisse Moderatorum
litteræ ostendunt, quibus vi Id. mart. anno MDXLVIII Ca-
savine Urbis præfecto, ac Gregori præcipiunt pecu-
niam Barbaro, quam in Hostis sumptus erogaverat,
ex gratia de promenda; Sunt contra, qui Francis-
co Bonafidis tunc verum Medicum in Gymnasio
explenatori hoc laudibus vestant, ipso Bonafidis non
aliud de se prædicente; nam ut Auctor est Bernar-
dinus Scardeonius, qui eadem ætate vixerat, cum Bona-
fidius extremam senectutem attingeret, quo melius
nominis sui famam posteris commendarit, debetque

sibi ob preclarum opus infertur, darentur, nos versus
regulatio susculpendo prescripsit.

Aetis ad gheras sonitus dum surget ad aures.
Hac bona Franciscus dormis in gde fides.
Materiam Medicam novit qui Arsenolis Urbem.
Lug lecta in tota non fuit Ausonia.
Cujus ob Auspicium Venetum Respublica jussit.
Ut fieret Medicis Hortus ut Alcinoi.
Delicias neclens oculis viridengue Minervam.
Luzque fovet Batavi gloria splendor honos.

Quidem Bonafidius anno MDCLIII epistolam
conseripsit quam Gymnasij Batavini proceres, ut nos
ferebat, moderatioribus Venetias miserunt, enixe ro-
gando, ut de proposita materia apud senatum quam-
primum referrent. Doleo sane epistolam istam adeo
evanuisse, ut nulla diligentia inveniri soluerit, cet-
tius enim quid constituerem, quod ex Gymnasij
libris, quae supersunt, educere conabor. Idcirco
jam elapsis mensibus, ex quo Bonafidei epistola
ad Triumphos data cum sudoribus commen-

Datis deinde fuerat, cum per Magistratum ni-
hil descriptum esset XVI Cal. Mart. anno MDCLIV
obignatis litteris de quod Bonafidius Gymnasio
Ostie deprecabatur in hanc esse sententiam ite-
rum exproscunt. Optimum visum clarissimis Gym-
nasii Professoribus Montano, Bodo, Montio, Trigi-
melego aliisque, quos in consilium adhibuissent,
publice prudentie subicere commoda, utilita-
tesque, que Medicinam Lyonicam, et universum Medi-
cinarum genus perciperent, si promptuarie cetera,
in qua res ad Medicinam necessarias deposite essent,
paraderent. Ignorantia vulgo, neque usum, scientiam-
que inter nos esse, que sincera a fucosis, veta-
ta falsis, utilia ad inutilibus secerantur; quoni-
am neque quis certum medicinalium peritus de-
monstrator constitutus est, neque schola ipsa,
que ad Medicinam necessaria expectantur defi-
nita. Que si in publicum commodum paraderent,
fuit congesta remedium materia, cuius pars
precidua Venetia facile comparari potest, ex
Indis advenit pars, ex insulis Cypri, et Creta, et
ceterisque maritimis regionibus, que Veneto Imperio

subiecta sunt importati, fore ut studiosa iuventus
 medicamentorum cognitionem celeberrime adquire-
 rent, si quidem collatis exemplis, ipsdenque sub oculos
 possis quid proposit quid non, facile acciperetur, ac
 fideliter retineretur. Quod ipse, praeterito anno
 per episcopum Virum Bonafidius postulatum est,
 iterum postulare, et si equum, ac gymnasium debas
 bonoque publico conducere censebitur, rogare de-
 bet operam, ut quam primum haec de re ad sena-
 tum referrent. Quibus in litteris nulla horti po-
 randi mentio habetur, nulla celebrandum studi-
 um necessitas adiicitur, sed tantum medicina-
 lem studium deprecant, in quo medicæ res, quæ
 cultu non indigent, sed sine diu seruantur,
 collocarentur. Nolo tamen Bonafidius quic-
 quam hinc detractum, neque id exipere in
 animo est, quod auctores attribuant, et quod
 ipse Bonafidius, dum viveret, ut patre dicitur
 munus, et prestantissimum sibi vindicabat; fie-
 ri enim posset, ut Bonafidii epistolas, quæ
 dicitur nihil aliud, vel negligentia exstiterit, quod
 de horti institutione designaret simul, et ope-

ritur. Neque etiam a vero alienum est credere
cum prima postulatio concessa non exciperetur,
altera petitione horum impetratum. Et profecto
hoc satis cernitur cum claro, ac manifesto ar-
gumento ex Triumvirum. rogatione. Inquit de
Schole constituendo, Gymnasio Batavis deprecante,
et Senatus decrevisse. Nam prid. Cal. Quint.
anno MDLXXV ut supra posui, cum Senatores ex
more in Curiam convenissent frequentes, Gymnasij.
Moderatores referunt simplicium Medicamentorum,
tum cognitionem maximam esse necessariam, quae
Sola Medicina continetur, et ex qua praesidia
omnia adversus morbos derivantur, jam devo-
cari in lucem, et in diem auferri, atque amplia-
ri, postquam primum veterum doctrina publica
Auctoritate in Scholis tradere cepit, Deesse tamen
plurimum ad Scientiae perfectionem, cum Hor-
to Medico, in quo Scitipes ex remotis Regionibus
et praecipue ex Insulis nostris Creta, et Cypro
ubi optima remedia gignuntur, advehere, et ubi
et Studiosae Juventutis oculus subiciantur, Gym-
nasium nostrum crearet. Hunc autem Admi-

abili quodam studio, et ingenti Animi ardore
 expecti ad omnes, qui Carovj publico docendi mu-
 nere funguntur, aut Medicinæ rudimenta ponunt,
 ut crebris litteris ad nos datis declarant. Oppor-
 tunitatem patendi soli perenni aqua circum-
 fluenta, septi ne fures irrumpant oblatam
 esse per D. Justing Monachos, qui Urbanum
 Fundum propter egregij Operis utilitatem
 se locaturos pollicentur. Ut delatum fuerat, sic
 censuit Senatus, decrevitque solum, in quo Hortus
 structetur humani generis commodis, et
 usibus inseruiens, quanto primario comparati,
 obsequi stirpibus circumundique conquisitis, in-
 strumenta, Cultores, ceteraque ad culturam, et
 ornamentum necessaria parari, peritum, et
 novum hominem deliji, cui Horti cura tra-
 datur, denique Hortari Gymnasij Moderatorij,
 et eos, qui in eo Magistratu futuri sunt, sum-
 ma potestate trahita, ut diligentia evitan-
 tur ad justa exigenda, quo ceterius Hortum
 ad optimam frugem deducant. Quibus ne quis
 stirpes egere, aut rapere audeat, cultores

et profectum injuria afficere, severas leges ad-
versus maleficium promulgandi, nec non pecuni-
am in sumptus ex Gymnasij gratia sumendi jus,
et facultas dabo. Inter necessaria quoque est
cognoscere Botanicae disciplinam, quo studio,
et facultate summum Consilium hoc alio gra-
vissimarum rerum curis implicatum amplexum
est. Continuo enim amplissimus Senator Sebas-
tianus Foscarinus literis excellentissimus, ac Gym-
nasij Moderator ad Agri comparationem missus
est Batarium, tanquam de se summa ageretur,
eoque curante cum D. Justino Monacho Ronis
Quintilibus ^{conuocatis} facta, quemlibet profert. Si quidem
haec Horti principium innititur, eademque
confirmatur.

In Christi nomine Amen. Anno curren-
te a natiuitate ejusdem millesimo, quingentesimo,
quadringentesimo quinto indictione sexta, die Lunae,
septimo mensis Julij Caduz in Domo D. Fra-
strum Montis Erboni super prato vallis pro-
sentibus sp. Ia. Doct. Julis Imperono gmo ec-
cellentiss. Art. et Medic. Doct. D. Bernhardini

Cive Padue, et Marco Dalgugnano ^{9^m} Excellentiss.
 Art. et Medic. Doct. D. Jacobi Cive Padue, vestitus
 vocatus, et rogatus h. B. B. Mathias de Venetijs be-
 nemeritus Colley. et Syndicus Monast. et Conven-
 tus Venet. D. Monacorum D. Justini, de Cadua
 Ord. Sancti Benedicti de observantia devotus, Con-
 gregationis Cassinensis una cum ven. D. Joivica
 de Strixia Decano dicti Monasterij dicto nomine
 et per se, et successores suos deus, locavit, et af-
 fectavit per annos tres proxime futuros incipen-
 tes ad Festum S. Justini proxime future
 Clariss. D. Sebastiano Foscateno Doct. Patrii
 Veneto, et Senatori optimo, Philosophoque
 Sapientissimo uni ex reformatibus celeberr.
 Rimi Studij, florentissimique Gymnasij Casari-
 ni ibi precepti, agentis, et conducti pro Alma
 universitate Dobrinorum Artistarum dicti gym-
 nasij Campos infrascriptos super quibus inter-
 dit fieri, facere unum Hortum Medicina-
 lem tenoris, qualitatis, quantitatis, conditio-
 nis situatus, et infra confines, de quibus infra
 positos. Nam vero ratione ut dicente prepa-
^{has}

si locatione habeat iure officij tenere ipsos cam-
pos, et usufructuare absque alia contradictione di-
cens campos ipsos pleno iure spectare ad Vicum
suum Monasterium, et promittens dictus D. Magni
Conductor dicto nomine manutene, et conserva-
re in dicta locatione: ad favorem cuius locatio-
nis dictus D. Sebastianus dicto nomine promi-
sit dictis J. B. Babbibus presentibus, et stipulan-
tibus nomine Monasterij dictos infra scriptos
Campos bene tenere, et meliorari facere ad ar-
bitrium boni viri, et pro eis dare, solvere,
et responderi facere de affictu dicto Monaste-
ris auctoritate dominij sui concessa sub die
29 Junij presentis per Camera Fiscalen
Padua, sive Laboris studij Ducatos viginti-
quinque in totum computato affictu Domus ad
rationem fib. 6. 4. pro Ducato solvendo in una
parte ad Festa Paschalis resurrectionis 1546.
partis infra scriptis solemniter appositis
quod si non fuerit solutus integer affictus
de anno in annum, quod presentis locatio ha-
beat pro nulla, et non facta quo ad re-

19
4

residuum temporis: Item quod quando cumque
dictus Conductor relaxabit dictos Campos ad dictum
Monasterium ipsum economus et Monasterium prof-
fatum non teneatur modo aliquo, aliqua de causa
sed aliquam impensam persolvere dictam conductori
ex causa reducere dictos Campos ad statum pro-
ut de presenti sepebantur, et hoc per pactum
speciale, et expressum ita conventum. Item
quod dictus magnif. D. Conductor non possit facere ali-
qua melioramenta nisi ea, que fuerint necessaria
pro plantatione simplicium, et distinguere
in quadros secundum consuetudinem Norfolcum
simplicium, et quando cumque relaxabit dictos Cam-
pos possit ea asportare facere simul cum fus-
tis, et plantis: Item quod dictum Monasterium tene-
atur suis expensis effodi facere fossatum versus eccle-
siam, et proici facere terratum a latere suo: Item
quod dictus magnif. D. Conductor teneatur fieri fa-
cere uno hōte levadura de ligno che non sia com-
mun per conservantia antra delli beni del monas-
terio. Que omnia, et singula suprascripta, et in
presenti Instrumento locationis contenta promi-

et sunt partes ipsorum invicem, et vicissim solemniter
stipulationibus sine ulla interventionibus perpetue
sue firmas, ratas, et gratas habere, tenere, attende-
re, observare, adimplere, et nec aliquo non contra-
venire sub obligatione honorum Monasterii, et
Conducitoris presentium, et futurorum.

Campi de quibus supra.

Campi cinque, quarti tres manus tavolo sexti,
setta arativa con una Casa di Muo in Solaro con
il suo Forno meso dentro delle mura della Città per
mezzo il Monasterio del Santo confina a Suora
Mr. Jozzi da Lion mediante l'acqua, a sera l'acqua
che va al Majo, a mezzo di Le ragon del Monas-
terio di Santa Justina, a mattina Mr. Pietro Fa-
rinesso, così perficati per mattina per Mr. Dome-
nico dell'Anno Perficator di Commun.

L. D. S.

Leo Joannes Jacobus Tassara Filius, m.

e Regij Tabellionis D. Leonardi Cicci, et abbasor
 Bani in Contrata Falatoti Publicus Apostolicus,
 et Imperiali auctoritate Notarius, et iudex ordina-
 rius superscripta Instrumenta, de quibus dixi q.
 Caser meus, dum viveret, rogatus fuit et Instru-
 mentis suis fideliter in hanc publicam, et authenti-
 cam formam redigi, meque in fidem subscripsi sig-
 meo solito appposito in robur promissum.

Comparato solo, Architecturę ea grata pe-
 titissimus Andreas Crupi quo curante
 Disgusting templum tunc edificabatur, in
 consilium publice adhibitus, Hortum in sphe-
 ricam formam digessit, amplo in subcessum
 relicto spatio, in quo erecti domus, gresque
 Columnarum structę, et peregrinis stirpibus na-
 rata hibernacula, seminaria omne genus con-
 stituta, ac denique arbores, que majore incre-
 menti sunt posita. Et quoniam Hortus aqua
 circumflente insubest, aditus intracurtilis
 structo ponte datus, ubi elegantis structure
 ianua collocata, in quas summe leges ex
 Senatus consilio exarare sequatur.

Indivisiuili lictarij

- i Cortem hanc decumanam ne pulsato ante diem.
Nati. Evangelistę ante horam. vicesimam secundam.
- ii Per decumanam ingressus extra decumanam: ne
Declinato.
- iii In Viridario superum. ne confregito. neve. florem.
Dacerpito. ne. Semen. fructum. ve. subtrahito. radice.
ne. effodito.
- iv Strigium pasillum succubentem que. ne. affectato.
neve. areolam. conculcato. transitore.
- v Viridarij impudice non efficiantur.
- vi Nichil. inuito. profecto. attentato.
- vii Qui. seus. faxit. gte. carcere. exilio. multator.

Tum ne parum hoste provisum videretur
quod longo circuitu ad eundem erat, quo rano. Me.
Locus prope D. Antonij cognovimus ahabitur, magna
mole pons constructa, et brevissimum, ac di-
rectum iter aperitur. Gemina itaque via hor-
tus frequentari cepit, quarum altera totam
Civitatem ad D. Antonij templum convenien-
tem vocat, altera a Valis Prato, ubi mundus,

Habenatur, tam advenas, quam Cives adducit. De
 loci autem salubritate, pulchritudine, decore quid
 attinet plura referre, cum prostat Veslingij episcopi
 sola, quae ad haec omnia declaranda usus fuerat,
 subicere, appositis etiam figuris, quibus Horti Na-
 tus Cortusi, et Veslingij hoc qualis fuerit declara-
 tur.

Petro Servio V. C.

Joannes Veslingius S. P. D.

Te vero felicem mi servui, tam otij, quam curarum! Et
 quanto tu dignior ameno illo Janiculi recessu, quem rite
 elegantiusque describis, quam aut seditiosa plebs aut
 vano metu perculsa pectora. sequor institutum tuum
 et per vestigia tua vixi, quamvis longo intervallo.
 Nam quod fugere te forte non debeo, a quo tempore
 Horto Medico Praefectus sum, locum inabitum Cataunae
 Urbis longe amenissimum, remotum à foras tumultu,
 à theatrum, opificumque strepitu, inter duo angusta, S.
 Antonij Confessoris, et Sive Justinae martyris Tempula compre-
 hensum, prope Brentae ripas,

Quod per amenam Urbem leni fluit agmine flumen.
Ex eo uersus Borream, Septemque triones, alpes prospicio, que
patrie fines, et lento bello funeratae Permaniam, non sine
suauis morte mihi respiciant. In proximo uero curiam
amplissimam, palatia, tum publicam illam Minervae, au-
tem, atque in ea theatrum illud, quod Verulij, Fallopij,
Fabrij, Spigelij, hominum doctissimorum utilissimi labores
non clienti gladiatorum tui, satis nobilitarunt. Orien-
tem uersus in campos excurrunt oculi, frugum fertilita-
te, uinique saluberrimi copia nulli secundo, quos bellan-
tibus undis iracundus Aonia. Deinceps excipit, et ille
Neptuni Sicam, an Apollinis manu fundatæ Venetiæ. Cum
ad Occidentem solem conuector, ueniunt in conspectum
Eugani colles, pulchra serie, latissimoque uivore mirè
voluptatem oculorum accendentes, tum è tot medicamentorum
torrentium uenit assurgens fumus. Apertus præsertim ueni
ἀπορίας τε νοίη δεινότερος ἐξ οὗο ῥετῆ, non ambitiosè Claudiani
Musa cecinit.

Ille pater verum, qui secula diuisit astris,
Inter prima soli, te quoque dona dedit.
E cubiculo meo cum ad Austrum vultum circumfero, non
Cæveri, sed pudicæ flore dicatum Circum intueor. Hortum

scilicet, omnium quot per Italiam tractus videre. sicut, Struc-
 tura pulcherrimam: quemque uel eo magis commendat quo
 minus tessellato emblemata, fontium artificio, marinis co-
 rallis, conchyliorumque crustis, et signorum pompa; sed
 natura potius ueritate conuergit uniuersus. Forma
 rotundus est, ualido è lateribus mureo, propugnaculi instar
 cinctus; quem tamen habere exteriùs, interiùs Lauui pe-
 nitus occultant. Dirimitur è centro suo quatuor in qua-
 drantes, totidem Flore temple, totidemue hortos ampli-
 tudine comprehendente. Hi quingentis arcolis in Stella,
 uosque Digestis, non tam uulgaris notitię plantas, quam
 uariorẽs Stirpes exhibent, quas Carolus Clusius Atreba-
 tum deus, et Fabius Columna, uir ingenio oculisque Lyn-
 ceus, preclaris monumentis, mysticis Prebuit delineauerunt.
 Magna profecto iuuentutis nostre dono, que in hoc ameno com-
 pendio facile dicitur, quorum maxima pars ingenti dis-
 pendio, atque itinere difficultate, per abrupta montium
 conquirenda, foret. Co à me, adhibito studio ne quid semel
 peritum, sequensibus in puluillis repetere, sed multitudinem
 herbarum, gratissima oculis uarietas comitarietur. In quo-
 drantium singularum internis angulis, eleganter assurgunt
 mete, hederæ corymbifera, induta, è quibus per fistulas plum-
 beas.

plumbas aquae promerunt, nisi squallantes plantas largitas
refecture,

----- cum Procyon fuit,
et villa vesani Leonis,
Sole die referente siccos.

Conant aereas arbuscula, uarie, praecipue regia Laurus,
Zypphus alba, viticis uario florum colore, phyllire, pyra-
canthi, iuniperus, rose, sambucus, et uerbasci arborescentes.
Cumque Elicite in uerticibus montium herbe, sub acriore
sole difficultes etatem ferant, umbram estuante sole,
atque opacum frigus praebent, curvassi praevitate insi-
gnis, ac potissimum a dextris abies, terzbinthus, alater-
nus, caryinus: a sinistris ingeni platanus, carrus Theophras-
ti, larix, tilia, stirax. Adiacent quadrantibus segmen-
ta peripherie octo, partim Lauvao, buxaeque serimento,
partim a lioustris, atque ulmis tonsili plexu inclusa:
E quibus quatuor orientem, occidentemque solem spectan-
tia, narcissis, hyacinthis, lilionavissis, leucoijs, Africano
tanacetis, solano mirabili, amaranthisque ornare uolui,
ut pleocios oculos, et manus proceres, a nobilissimorum
tripicium iniuria diuertant. Distinguent reliqua Horti
Latae uie, ad quatuor oppositas e regione portas euntem
reducentes.

perducunt. Maxime quoque per circuitum ambulacrum est,
 à quo sensim versus ambientem murum accedunt, ac velut
 in collem assurgunt tellus, arborum pomiferarum lecta
 specie, tum africana Loto, ac rhoe consita, amenissimi
 nemoris intuitu, circumspicientium luminibus metam impo-
 nit. In hunc mihi serui quotiescunque pedem penetros,
 exulare uiles omnes, sordidasque curas iubeo. Nil inter
 papaueram sua, Tarquinto, nil Catoni uetero inuidens:
 Lucullum ipsum, et Diocletianum in Horto otiantes
 Principes, meliore bona mentis cultu superare con-
 tendo. Per occidentalem portam cum regressor, à
 sinistris obuiam ex pyris arboribus, platano, fra-
 xino uel yluam habeo, tum canis salicibus inui-
 tatam uitam: à dextris edis meas diuerso uolarum
 frutice, marina palma, granadilla. Hispanico la-
 tiusque parva, tibia clematide, à fundamento decorat. Ita-
 rum faciem posteriorem Canadensis quinque folia uitis,
 reptili auiditate occupat totam. Sub ea hortulum obtineo
 maioris Descripti seminarium, qui tanto mihi magis in de-
 litis, quanto uariora sunt, que breui, sed secundo sine
 complectitur. In eo arborum acida, poma, ferentium, et
 rosminorum ex cetrabia, Indique fragrantia, post ligu-

brum -

lucubrum tractationem serio reficio. In eo quidquid
ex Americanis, Creticisque plantis, aperiitatem hyemis
terre non potest, fertilibus conditum asseruo. Hæc oblecta-
menta studiorum meorum sunt, imò hæc incitamenta,
quibus ita afficio, ut de proxi media parum sollicitus
sim. Abundè contentus si amicis, exterisque huc diues-
tentibus, operam meam impendant. Itaque animo te sa-
gno optimè serui, et ad exemplum me tuum porro com-
poram. ----- σοαδωσ υιχρι νιχρωσ οιδω. Quod iuueni
qui Illustrissimo Episcopo Tomarino à secretis, tam promptè
tam benignè adiecit, plurimum gaudeo: nec dubito lau-
datissimum et antistitem, grato mente collatum in suos
beneficium, excepturum. Vale feliciter, atque in publi-
cis Gymnasiis seruis præter solitum loquaci, ueniè gratiam
impertire.

Scribo Patavii XXIX Augusti A. S. MDCXLVI.

EXPLICATIO MAPPE FVNDAMENTALIS.

The page contains a large, empty table with approximately 25 horizontal rows and a vertical margin line on the left side. The table is currently blank, with no text or data entered.

Table of Contents

[Faint, illegible text from the reverse side of the page, likely bleed-through from the table of contents.]

De Horti Cultoribus.

Constituto stirpibusque exornato Horto cultu-
 lare diligentius prospiciendum erat, tum quia inex-
 perita operarum manu plurimę stirpes ac rariorę
 truncando evehebantur, tum etiam quia assidua cultu-
 ris curę necessaria videbatur, qui semina oportu-
 tunc legeret, qui aquam perire prohiberet, qui pro
 stirpium naturas aptam cuique Terrem, ac proprie-
 um solum tridueret; multa enim assiduo sole leg-
 rantur, multa Umbra gaudent, multa utriusque
 moderatitate contenta feliciter afolescunt, et confil-
 mantur. Haque Gymnasij Rectorores Horti in-
 cremento prudentius consulendo Petrum Antonium
 Michaelem præstantem Senatorem, ac stirpium
 doctrina ea glorie insignem summa potestate
 anno MDCL Horto præfere, ut in publicos fastos
 relatum est, Cultoris item constituendi, proposita
 annua Florenorum XX mercede, facultate facta.
 Quare Horti cultus Jacobo Tarvisino, eodem Mi-
 chaeli curante, attributus, qui in annum MDCL
 XV quo Franciscus Farinatus eadem mercede suf-

Effectus fuit, alendis stipitis sedulam operam De-
dit. At Jovinatus indigentem cum segetibus segeti-
busque, Melchiori Juv. Landino tunc Praefecto, ut quae
vellet, et strenuam existimaret, cultorem habere,
anno MDLXV concessum. Hic ipse Cal. Jan. inse-
quentis anni Mattheum Borghesinum cultum dele-
gat, eisdemque manu, et sedulitate per annos ex uti-
tus. Exinde quoniam unius operas res herbariarum minu-
tas, per se esse visa, sine homines quotidiano la-
bore additi conducuntur. V ipse Cal. Jan. anno
MDLXXIV Senatus consultum fit, quo Juv. Landino de
cultu esse injungitur, ut in Juv. Landino visa plenius
exequatur. Hujus consuetudo, viso Juv. Landino, servata
ut ephemerides questorii ostendunt, in annum
MDLXXC permansit. Ex hoc autem anno delatante, quo
naturae Juv. Landino concesserat, atque horti admi-
nistratio Jacobo Antonio Cottuso fuerat deman-
data anni MDLXXCIII in ad. 10 d. Sept. de cultoribus
nihil memorie traditum habemus, ipsa summi
Ordinis sanctione, quae anno MDLXXCIII d. Novemb.
Cottuso praefectura decretata, Colonos praesertim
teate. In annum MDLXXCIII delatante, quo cultores

conducenti, ac mercedem Determinandi facultas in
non. Sext. per Senatum Cotusio tradita. Sic isaque
in D. Sext. binos homines, quorum alter Melchior
Joanthonus alter Baptista Carratius dicebantur
horti cultui adiecti, eorumque nomina ad gratij ques-
tores proficere, ut Joanthono (qui velut Villicus pre-
erat) litte. CDXCVI, Carratio CCLXXII quotannis ero-
garentur. Sed quos eadem operarios, a Guiltentini
Instituto in hoc tempus fuerit cultura Administrata
nulli sine eiq. doceat. Profecti prudentiq. cultores serendi
prodeperat possessate, ac Carratio sive vita funco, si-
ve alia de causa ab Horto summo, eius vices Stat.
Solomeus Dicus, eodem Cotusio auctore, anno MDI
XCV VI cal. Mart. subit eodemque libratum CCLXXII
annuo premio stipendij Cotusio ad annum MDI
Iam novu. Cotusio hoc anno augendo colonorum mer-
cedis ob ipsorum industriam, et sedulitatem incre-
vit, subentibus triumviris, ut Joanthono in quo-
setum annue litte. MDXXII penderetur, Dico CDLXV.
Iterum anno MDIXXIV magistratus liberalitate
Joanthono annuas litras LXXII, Dico XXXVII accepisse
litte. XLV cal. sext. Urbis Moderatores misse, a quo

in publicas rationes relato, testatur. Hortum de
Ligentia, et laboris cultum hortum ad annum
MDCCXXVIII invenio, quo extremo Festuatio cum diem
suum Bartholomaeus Sius obiisset, cultores conducen-
di potestate ab Horti praefectis ad Magistratum de-
vocato, Dominicus Joannetus Carabinus cui id sex-
sufficitur sex nummis, quot Sius cultui operabatur.
Id annum sumptum constat. Eodem conditio-
nibus post annos vii Blasius Asolanus sive dimit-
to, sive extincto Joanneto (nam ^{ut tempore} ignoratur) secutus
in Horto tenere xv cal. Quint. iustus, et v cal. mart. an-
no MDCCXXVIII donec primas, quas per annos ferme
XXXVII obtinuerat Joannetus. Neque donec diutius
operetur; nam anno MDCCXXXIV eius locum Joanni
Marie Zanetto annuis florinis LXX fuisse ad-
ditum inter Gymnarij acta custoditur. Eadem quo-
que monumenta Blasius Asolanus Joannem Machio-
rum annexant, et prima sibi annua anno MDCC-
XXXI in Horto posuisse ex Mediatorum decreto, quod
quod adductum Venetis in publico tabulario servatur
datum anno MDCCXXI xvii cal. Sept. aperte mani-
festum. Equidem huiusmodi tabulas eo libentius

commemorato, quod non solum stimam Machionis
 gem, que huc ex annuo labore procedebat, flore
 nos LXXVI fuisse definitum, sed etiam alteram
 post annos X ad florentos XI amplificatam os-
 tendunt.

Ut temporum ordo quantum veteris libri
 valde implicati, et confusi sinunt, retineatur.
 ad cultorem Jan. Petrum redeamus. Hic per
 annos tres cum eo publicum sub Alpino Prop-
 peti Filio prefecto meruisset, ad ignaviam,
 et socordiam relapsus in honores dimittitur, Ju-
 lio Lizis anno MDCCXXVII v. d. sex. per Tri-
 umvirum subrogato, florentisque LXXVI quosar-
 nis cohabit. Regne anno MDCCXLV epus ne-
 glacta Industria florentum summa LXXX
 in annua alimenta constituta, eademque anno
 MDCCCL ad florentos XI rediit hac ratione utri-
 usque cultoris opera pari mensura afficitur.
 Mirari quoque subit ea grate, qua exigu-
 us stirpium humerus, ut illa tempora ferve-
 rent, colebatur, propter viros Cultores publi-
 ce in Horto altos, tertium etiam mercenarium.

Ad operis supplementum quotidie solitum con-
duci. Quod ne extra fidem veritatis excessisse
videatur, ex his, quae subiiciam, abunde cognoscatur.
Joannes Machionus cum aditum filium haberet,
supplicem libellum Magistratui anno MDCLIII
dedit enixe rogans, ut quoniam laboris socium
culturae causa alendi publico gratia mercenarium
consuetudo vicebat, Antonium filium opera-
rium haberi sibi liceret. Quod equum approban-
dus Triumviris, ut postulabat, concessit, spe-
reque Antonis Machiono XV cal. Januat. eodem
anno decernitur, cum Julius Bizius abierit ex Cuba
Pitius viveret, et locum suum teneret. Hoc bene-
ficio tam iuste petibile, quam iure in Ma-
chionos collatum. Bizium in emulationem pri-
mum accendit, deinde in superbiam excolit,
tum in invidiam detorquet, demum ad insaniam
dedigit; cernens enim Antonium Machionum
publica sanctione in Horto meredi certoque
signo ad suum manus siquid humani sibi acci-
deret, potendi Magistratum adit, petit
filium suum Philippum inter Horti Vipida

suos successorem declaratis, publicas Edes in quibus
 Horti Praefecti habitare solent, sibi, ac Di-
 lio attribui, ac quicquid soli a stipium cubu
 vacabat in lucrum Filio cedi. Quae omnia. Trium-
 viri nihil dolo malo aqi opinantes decreto sanxe-
 runt. Tunc Georgius a Turve Horti Praefectus
 qui, cum Catavinus esset, propriam domum
 procul ab Horto incolebat, Lizij arrogantia
 maximo pete concitus, seque ex bonorum suorum
 possessione moveri, atque eiici moleste ferens,
 Triumviro obsecrat, eorumque fidem, et cle-
 mentiam implorat, ne se inmetitum multa
 afficiant, atque inauditum damnent. Praefecti
 iusta, atque equa conque rentis precibus permo-
 ti Gymnasij Moderatores Catavino Civitatis re-
 soluta Libertas dant, quibus dum postulatio-
 ni vacant, soli reditus presentis pecunia licere,
 eademque servari iussa. Interea perspecta, ac
 probe cognita Lizij Persona, dum Lizius omnia
 sibi vindicat, neque sua sorte contentus in aliena
 tanta amentia fertur, nulla Praefecti, cuius
 rogatione eos beneficijs per Magistratum exor-

nasus fuerat, in se metitorum habita ratione,
Triumvirali impetio prid. Cal. Mars. anno MDCC
LX cum familiae proximus abire cogitur, perpe-
tuoque ab Horto relegatur. Et ne Italiae Cultores
propter defectu absentiam in posterum aude-
rent, Georgius a Turra ad invidendas publicas
quod accersitur, itaque proprium domicilium
habere iudetur.

Et publicis, atque exturbatis Civis, Machionos
biennio solos. Horto colendo vacasse Triumviro,
tum litteris v. Cal. Febr. anno MDCCXXII datis
declatur, quibus etiam premia utriusque decer-
nuntur, Machiono seni annuis florenis XXX
cononestato, ejusque filio ad Julij Civis officium
et mercedem erecto. Neque praeterita tempora
gratuita habita; quippe praeter id quod Anto-
nio, tanquam Mercenario pro quotidiana opera
de promptum fuerat floreni L ex gratia expen-
duntur. Atamen non diu tanta liberalitate An-
tonium sui fata sinunt, quem anno MDCCXXIV
vix adducunt. Post hujus occasum, quoniam
vnius hominis, atque gratia proventi manus ad

omnia prestandas impar erat, statim Georgius a Duce Thomam Andreolum Trimumviris per litteras commendavit, eoque suffragatore factum est, ut Andreolus defuncti Machioni et manus, et conditionem obtineret. Hoc eodem anno cum gratia Ministri cultoribus pactam pecuniam decimarum titulo imminuere vellet, hæc ad Senatum delata, Cartes p. d. non. Feb. ne quid hoc nomine detraheretur, sanciverunt. Quod opportunum ducimus in memoriam revocare, ut omnes intelligant beneficiis omnibus, atque immunitatibus horum publice semper exornatum.

Ad alia, que propositi ratio exigit transeramus. Eignosum motus, atque instituta Thomas Andreolus imitatus senescentis Machioni, cui ex filia nepos Antonius Tira supererat inter stipes ductus, et cultus, petitus, locum occupare nixus per Magistratus indulgentiam anno MDCLXXXII v. non. Octobr. facile eundem assequutus est, exceptione tantum facta, ne vivo Machione, manus iniret. Hæc novitate petulus Machionus

maxima molestia afficitur, quod alia moderatione
se arum meminisset, cum Antoniano ex se natum non
Julio Bizio, cui longiori seruitio preibat, sed sibi ope-
ratum (quod ultimis seruitis gradus erat) a magistratu
se petierat subrogandum. Constanti tamen animo
omnia ferens, cum annos LXXX explevisset, ex quibus
LIV in colendis Hortis stirpibus confecerat, nihil ali-
ud nisi Neptem Titam laboris socium sibi pos-
tulavit, suo sumptu eundem alturus profectus. Pro-
fuita opera libenter admissa, ac secundarium
Culcoris munus post Avi mortem ultero Titae obla-
tum, Decretaque nonis Febr. anno MDCLXXXIII
statutum. At Andreolas, posteaquam primas
prospera sibi cessisse videt, iidem artibus inno-
tere fautoribus diligentius, quam culturae inser-
uire omnia que in rem suam futura animadver-
tebat, curare pergens non difficulter a magistratu
impetravit, ut annui floreni X anno MDCLXXX-
XVII V cal. Jul. sibi adirentur, atque anno MDCLXXX-
CXCI IX cal. Sext. XI que summa non tantum
superioris glatis cultores omnes, verum etiam
ipsum Machionum, qui publico seruitio per annos

LXV innixus florenis cxx meritis, longe post se
reliquit.

Hoc eodem anno MDCCXCVI Joannes Machio-
nus moritur homo plurimi laboris, et in stirpium
cultu, ac peritia valde probatus, in cuius locum,
ut constitutione fuerat, Thomas Andreolus IV Cal.
Mart. successit. Subiicitur eius Filius Sanctus, flore-
nis xc annis decedit; quod Antonius Tita Machio-
ni Nepos, quem anno MDCCXXXIII ut retulimus
Cultorem secundum Triumviri designaverat, An-
dreolo obtemperare, et ejus mandata exequi
abnuebat. Equidem Tita cum paucis stirpium
cultoribus ea etate conferendus erat, propter
ita ab Joanne Francisto Mauroceno Equite, ac
Senatore prestantissimo continuo susceptus, et
horto, quem Calavij in vico D. Maximi stirpibus
exornaverat, prepositus summa cura, et ac dili-
gentia effecit, ut omnes cognoscerent quantum
desula manu, ac provida opera, res herbaria
amplificetur. Itaque Maurocenus hortus unicus
Romani industriae magnam nomen, et famam
nactus, editoque etiam ab eodem Tita libro

apud exteras gentes celebratus, eoque floruit
et decus retinuit, quod ejus cultus inter mortales
permaneret. Contra publicus dissimilem cultum
sortitus maximum detrimentum accepit, veteri
dignitate colorem socordia deobscurata, stit-
tus nobilitatis, vel ignavia consumptis, vel
gre distractis, collapsa culturae disciplina, atque
herbarum jacturae & neglecto Viali opere fusa-
tra ferente. Postea vero quam hic omnia ex-
tus nihil auctoritate, nihil reprehensione, nihil
minus se proficere animadvertit, extrema ad-
ditur, ac de miserissima Horti conditione cum
Magistratu congrederetur, auxiliumque implorat.
Tunc Gymnasij Praeceptis anno MDCCXII VIII Id. Jul.
Urbi Praefecto datis litteris, utrumque cultorem
ad se accessere, acriter negligentis, contumacis,
Stupiditatis increpare, ipsumque Vialim monere,
ut eodem ad officium cogat, quotidianis operibus
exactos severus existat, ac magistratum hac de
re sepius certiorum faciat, jubent. Sed non tali
modo laborabant Andeoli, qui lenioribus re-
medijs curari possent. Ad haec fautores auede-

Sane, quodum gratia, ac potentia ipse Gregorius
 quasi innocuus calumniis vexaret, in invidiam
 adducebatur. Prudentis igitur esse statuit Gregorius
 Dum cultura, ac studium ex sententia minime
 succedit, temporibus se accommodare, utque patrum
 validus, non proficientia rector, cervicis rigide
 Ofrina demittit Igno, post habitis stitpitus, solum
 animum ad Hortum marmore, Fontibus, atque
 alijs ornamentis decorandum convertere. Quod con-
 stituto, sive ut Andreeolum patronos sibi con-
 ciliaret, sive ne adversarios haberet, sive deni-
 que, ut certa fama ferebat, quod ingravescente
 aetate, memoria defecta Andreeolum perita (c-
 quantulacumque erit) ad stipsium historiam
 necessaria sibi videbatur, solum culturam, stit-
 pesque Colonorum arbitrio relinqueret. Quin etiam
 hanc a suis rationibus alienum iudicavit commen-
 datitias literas anno MDCCCII scribere, quibus
 Thomam Andreeolum tanquam de hoste beneme-
 ritum magistratum representaret. His nec non fau-
 torum vi, atque auctoritate XX annos gloriosos,
 quos a Machioni interitu, ut primas in Horto ~~hanc~~

ageret, contempneret (consuetas enim primi Cultoris
his merces florentis ex definitis fuerat) ex a. d.
iv Cal. Jun. Andreolo rependi ceptum. Non dissimili
Consilio Sancto Andreolo Batte longe deventiori,
magisque inertis, et vitis deferis apud Triumvi-
ros patrocinatus est, ejus emerita stipendia,
labores, diligentiam et solerem. Quo encomio senatus
anno MDCCXVII XIV Cal. et octobr. Honoris
et florentis annus, mercedi adiunctis, primus Cul-
tor, Defuncto Batte, designatus. Premio, socordia,
Venditiq; affectis, atq; in Andreolodum fami-
lia (binis namque propter sanctam virilis sexus
filij auctus erat Thomas, quorum nata minimus
Sancti Successor destinabatur) confirmata Aorti
possessione, cum omnia ad serpes attinentia per-
sum irent, letam, ac tranquillum vitam viderat
agebant. Sed paucis perpetua, ac stabili felici-
tas datur. Ecce Abbas Vialis ad summum huma-
ni conditionis gradum, proventus subitaneis morbo,
quem απὸ πᾶνζίαυ vocant peliti, corripitur, atq; in
magnum vitis discrimen adductus ad omnia sospet.
Inopinatus casus ingentem terrorem Cultoris

adicit; deo è vestigio de successore solliciti, et
 præteritodum conscientia anxij ad patronos di-
 curvant, rogant fletibiles, ut totis viribus re-
 peritus hic deabus prefectus sibi imponatur,
 incumbant. Itaque hac de causa maximo faustodum
 conatu apud Triumvira actum est, diuque publi-
 ca cura in partes distracta. Tandem Julius
 Pontederæ huius historiz scriptor seuus atque
 Antiochorum vota exoptabant, anno MDCLXX
 VII cal. April. per senatum virilis successor decla-
 ratur. Qui Horti administratione confestim susce-
 pta (neque enim mora ulla interponenda, cum
 per dies XLV omnia ad historiam tradendam expe-
 dienda essent) cultorum animos, quos abiectos, et
 consternatos minime ignorabat, erigere, ac confir-
 mare, seduloque eos monere, darent seum operam,
 ut omnes fateantur, stirpium copiam, qua pro
 virili Hortus exornatus erat, ad Prefectum
 cultum, atque ipsarum conservationem ad vitida-
 rios esse referendam: præterita ad se non perti-
 nere: futura tantum curaturum, quibus quo metius
 procedant stirpes, semina, operas per quas labo-

Riosista peragentes, ceteraque ad cultum necessaria
a se polliceri: et ne inania jactasse videretur, vel
ne graviora, quam ferre possent, sibi injuncta Cul-
tores secum, et cum alijs expostularent, plures Ope-
rarios conducere, vasa fictilia emi, instrumenta
parari, vitæ tranquillitatis conquiri, et ad hortum
invitari, fontes fecti, seminatia fieri sine uncti-
one juberet, ad omnia pecunia actutum de prompta.
Naves quoque, ac semina ex universa Italia adces-
sere peritos homines ad montes, et maritima
loca delegare, ipse quoque circumire, vivasque va-
dices quotidie ad hortum mittere simul instituit.
Hoc maxime modo, assiduam curam consequutus est,
ut ad Cal. Majas cum Hortus publice aperiretur,
satis pro temporis angustijs paratam de histo-
riam haberet materiam.

Ad pristinum deus restitutum Horto, stipen-
susque ornato, Prospectus publico munere functus
Cultores ad se vocat, praecepit singulis, ut in officio
sint, sibi audiant dicto, ac sua pecunia, industria
que amicorum liberalitate parata, et minimo im-
mum labore constituta diligentia, atque assi-

assiduitate tueantur. Stipium culturam quotidiana
 nam operam ex postere, curam magis frequentem,
 et gravem, quam laboriosam, sed interruptam pro-
 ficere. Omnia opportunè esse præstanda; nam si
 quid negligentia cessat, omnis annuus labor confu-
 ditur, et perturbatur. Nullam esse sine Stipibus
 præfecturam, eademque se non præcatiam gerere.
 Sed cum omnia ad publicam utilitatem, et deus se-
 ferat, privatis rationibus posthabitis, in id con-
 niti, et toto pectore connixurum, ne Horti nomi-
 ni, et incremento, ne Triumviratum de se iudicio, ne
 amplissimi ordinis sapientie, ne demum Gymnasi
 Batavini glorie ullo tempore defuisse videatur.
 quare ipse quoque, quibus labori vacandi, ac sibi pa-
 randi onus impositum est, secum contendant, atque
 Horti cultum ad aliquam speciem fertilitatem
 nitidiorum, ac fructuosiorum reddant, proque cer-
 to habeant experientia facta validius quam divites
 universas ad omnes casus præsidium illis futura.
 Presentem Horti statum Moderatioribus qui pro-
 ximis præteritis diebus publice historię inter-
 fuerunt innotescere; idcirco nullum excusatio-

nis locum si ipsorum culpa deterior evaserit,
relinqui. Atque loquutus non nescius ob motum de-
pravationem in cassum fundi, quoniam montanae stir-
pes in Horto desiderabantur, ad Alpes proficisci-
tur, se quam primum cum stirpibus rediturum
denuncians. Catervis vix egresso Praefecto, Andree,
li metu omni, et verecundia soluti, ad pristinam
consuetudinem sevolvuntur, ac vitis non occulte,
sed palam astatim indulgent. Igitur varia quae-
que pecunia distrahunt, fictilia vasa quae item
permutant, cetera, quae employment non invenerit,
ariditate, negligentia, malis herbis, quas tam diu
patum cultura seclus sua sponte abunde funde-
bat, interire sinunt. Evidendum quod haec oculis
perlustraverit, percipiet sane, maxima vitia
substitutum esse; nam nemo nisi emore, mentis fa-
lia nullo etiam flagitio contaminata perpetrare
re potest, quibus id evertitur, quo alitur, et sus-
tentatur. Quid de noxia dicam, quae quis tam
manifesto tenetur? Numquid perpetuam impuni-
tatem sperare potest, dum saepe quo tardius im-
probitas vindicatur, eo gravius punitur? Ceterum

post dies XL. Rodas Praefectus, ut sententiam Stippi-
 um jacturam animadvertit, insanabile Colonodua
 ingenium, eosque non vitiosos homines, aut mor-
 bosos, sed ipsum vitium esse, et morbum, quae
 leni medicina corrigi, et mutari non possent, co-
 gnoscit; quare extrema remedia sentenda. Ad ma-
 gistratum continuo litteras dat, quibus miseram,
 acerbam, ac luctuosam Aorti conditionem signi-
 ficat, nullum jam sae industriae, ac diligentiae
 tam brevi temporis spatio superesse vestigium,
 se annuo labore, et maximo sumptu consumptis
 frustra cum inveteratis vitis coluvari. Nihil
 non notum nunciabat. Sed ad leniores ex antiquo
 instituto proventus Magistratus Urbis hec osi-
 sus mandet utrumque cultorem ad se acutum
 contumacis, et nequitiae vehementer reatque,
 ac subinde publicae patientiae abusus facta pe-
 cunia multare. Omnia inutiliter acta; eas enim
 erat morum corruptela, ut neque beneficio, neque
 oburgatione, neque pudore, neque poena emenda-
 ri, ac restitui possent. Quapropter per potentissi-
 mam Favorum gratiam in annum MDCCXXI

Dilata animadversione, nonis Decemb. decretum
est, ut uterque Cultor Hortorum exemplo Horto
excederet. In hoc tamen publica clementia emi-
cuit, cum statutum fuerit, ut florenis & Thomas
Andreas dum viveret, ex gratia quotannis alere-
tur. Interea loci ne Cultor aliquis Horto deceret, sen-
ctus Meliorinus Batavicus Operarius annua floren-
novum LXXII mercede eodem tempore cultusque sus-
fectus. Insequenti anno a Praefecto Magistratu pro-
ponitur Sincere Latinus Genensis Homo multae
industriæ, et fide, atque assiduitate probatus,
quem Titumviti primum Cultorem annuis flo-
renis exx statutis, v. cal. Mart. decernunt.

His cultoribus Hortus defici ac recreare ce-
pit, nam in culta queque stolonibus, et sentibus ob-
sita renovari, etificari fimo, stippibus conseti;
male culta repastinari, nocuis herbis expediti,
ad summum nitorem distinguere, antiqua speculatio
resarciunt, nova institui; cetera denique, situ, spua-
lose, et sordibus detestis in ampliore formam
redigi eodem tempore institutum. Haud minus om-
ni cogitatione, studio, cura Praefectus in id incum-

bete, semina, et vivitadices ex remotis regionibus
 evocate, frequentes peregrinationes suscipere,
 ac stirpes in Hortum Debehere, cultores presen-
 tia, hortamentis, laudatione, premio apud vos De-
 bete, cum probe sciret quantum in rem herbariam
 amplificandam et custodiendam industria, opere,
 diligentia conferre possit. Hac ratione Hortum
 florantissimum, stirpibus refertissimumque ce-
 leriter efficit. Neque desertior factus, cum anno
 MDCCXXVII. Sanctus Melchiorinus summis laboribus
 impar sine emigravit; illico enim eius Frater
 Antonius intermissum opus suscepit, Triumphum
 auctoritate loco, et mercede, quae Sanctus obtine-
 bat concessit. Ineunte anno ex quo Sylvester
 sed satenus colendis stirpibus adulam operam
 praestabat, majorem in modum Gregorius a ma-
 gistratu petiit, ut aliquod liberalitatis genus,
 quod ab ejus humanitate proficisci poterat, in
 cultorem tam benemeritum conferret. Approba-
 ta rogatione ex annui floreni supplemento ex-
 pleti: Omnia satis feliciter, atque ex Gregorii
 sententia in Horto gererantur. At tamen ad varias

Fortunę eventus prospiciendum erat; quoniam so-
sa stirpium custodia ad uno Capite pendebat, cum
Meliodinus manu tantum operaretur, litterarum
rudis, et cultus. Filius erat Sylvester unus Joan-
nes, quem parvulum in Hortum Baret adduxerat.
Hunc si fessus jaceret Sylvester, aut mortem
occumberet, succedaneum paradi optimum visum.
Quare Barentis hortatus Prefectus, ut adolescen-
tem inter stirpes ducant, atque a primis annis
labori adulescant. Se apud Trumvitas cum per gra-
tem licebit, curaturum, ne ejus opera inhonora-
te pretermittatur. Obtemperatum est. Colendo adole-
scit Joannes assiduus Barentis socius, et Discipulus.
Annum decimum octavum cum ingrederetur Gre-
fectus Magistratus ostendit vidos Homines pro-
pter stirpium numerum cultus minime suf-
ficere, tertium necessario parandum, eundem-
que artis peritum, qui primi Cultoris, si forte
morbo implicaretur (quod Meliodinus manu tantum
operaretur, litterarum rudis, et cultus) vices a-
pte subiret. Quem comparata, quoniam difficilia-
rum fore prospexerat, se dedisse operam, ut in

Horto creverit, et laborando profuerit, ne cum
 opus erit, extrinsecus quaerendus. Florentis viri
 et filium esse Joannem, qui a prima aetate ad an-
 num XVIII cultui addictus usque, atque experien-
 tia talem se ostendit, ut ex quotidiana intentione
 certum specimen capi possit. Ad hoc tempus ma-
 gna impensa sustentatum: Equum jam esse Laten-
 tem levate onere, et simul juvenis animum
 aliqua liberalitate devincere, ad meliora erigere,
 atque ad inceptum beneficio accedere, ne victus ne-
 cessitate in diversa trahatur, et aliunde fortunam
 suam investiget. Si ad vetera respiciatur, haberi
 in Machionis exemplum, cum in illa stititium
 paucitate tertius Cultor publice aletur. Reg-
 ium Consilio, ac providentia assentiuntur. Itum-
 viri, Joannemque Latinum inter publicos Cultores
 nonis Junij anno MDCCXXVIII adscribitur, et florentij
 annuis L alendum decernunt. Eodem tempore mores
 annua florentum LXXX Antonio Meliorino constitu-
 ta. Valida aetate jam auctus Joannes, et servitio,
 ac diligentia probatus, annuis florentis X. Praefecto ope-
 ram suam praebere, anno cononertatur.

25

judicium, anno vero sequenti anno incurre - MDCCXLVIII. Illius
Eiusdem Joannes primus Horti cultor a Magistratu statim Decernitur
constituitur annuo stipendio Florentinum CXX, atque - cessante ex-
traordinaria mercede, que ipsi vivente Patre anno MDCCXXXVIII
fuerat assignata, cum inter Horti Cultores huius adscriptus, atque
Eiusdem successor fieri designatus. Sed Joannes idem qui Patre vi-
vente a Prefecto diligentie et industria laudem meruerat, atque
a Triumviris Prefecto Magistratus, singulari ad meliora incita-
mentum, dum mente nondum excocto, a quo primus Cultor est
Declaratus, ab hoc munere Triumvirum ceteris remouetur eiusdem
immerent, qui binas singulis varissimas perire, alia plurimum feci
negligentia - meritis; et Horti Prefecto a Magistratu iuberetur
hominem huic officio aptum inveniat. Prononitur itaque Magistratus
a Prefecto Antonius Andrianus Patavinus, atque anno MDCCXLVIII
a Triumviris primus Cultor Decernitur, Florentis annuis Statutis CXX,
eiusque potest esse Declaratus singulis attente colere. Diligenterque
Cultore, a Prefecto rerum omnium in Horto gerendarum iussa ve-
cipere, atque ad ipsius voluntate omnino dependere.

Annorum quinque. Petulum et sufficientem oneram cui con-
tulisset Andrianus, alio avocatus, anno MDCCCLIII Primus Horti
Cultor a Magistratu Decernitur Petrus Andrianus Veronensis Statuto
annuo stipendio Florentinum CXX, quod Proquestori, iisdemque par-

libus.

partibus confirmatis. Sic dum scriptis diligenter attendit insudat,
 desiderio simul rei herbarie, introspiciende, commouetur, atque. non
 modo manu operi porbet attentam, sed etiam ingenium. Copia esse
 eius, strigium et seminum tum in horto nascentium, tum ab exte-
 ris regionibus adhibentium, Botanicorum Libros percoluit, systema-
 ta explorat, Perfecti uoce et consuetudine: eruditus, et ipsi suam
 operam aptius prestare uolet, atque Discipulis commodis facilius
 inservire. Quapropter, cum industriae suae et recte implenti mundis
 per annos quatuor specimen protulisset, Anno MDCCXII
 e vita sublato Horti Praefecto Julio Pontedera dignus aptusque Trium-
 virum honorifico iudicio est habitus, cui horti custodia commendaretur,
 usquequo hortus Praefecto caruisset. Per litteras itaque ad vobis Rectores
 mandant Triumviri Claudio, ut duorum horti cultorum opera adhi-
 bita, plantas diligenter custodiat, colat, conseruet, numero augeat
 semina, ~~transplantationes~~ ^{transplantationes}, plantarum in herbariis colo-
 cationes iuxta. methodum peragat à defuncto Praefecto institutam:
 cetera. omnia. quae ad Hortum pertinent eiusdem auge esse comissa.
 Machina. hydraulica si quid reparationis exigeret, ipse referat
 Reuo. P. Alberto Colombo Astron. et Meteor. Professore cuius opinione.
 ad Magistratum delata, ad eodem Magistratu prouidum foret. Im-
 pende, si qua. esset occasio, eam Concillario Vniuersitatis: Josepho Mi-
 nato referret, qui a Magistratu Licentiam peteret: haec omnia. praest-
 ret -

attente, atque à recta administratione Magistratus gratiam sibi polliceretur.
Sic interim Horto consultam dum à Triumviris per litteras
tum ad externas regiones tum intra Venetam ditionem Botanicus
queritur qui Horti celebritatem, et Pontederæ famam sustineret. Quos
Egregij viri proponuntur, atque post annum Triumvirum consensu Horti
Prefectus electus, Joannes Marsili Venetus, qui in Botanica, et Mé-
dica facultate, atque politicorum Literarum studio tum in Patria,
tum in externis regionibus Creta, Gallia, Anglia, a quibus mox regre-
diebatur Horti et versatissimi famam sibi consiliauit. Quæ fuit di-
cendi in altera sectione occasio erit.

Eodem tempore Arduinus, cum a Magistratu implorasset aliquot
mercedis annua, incrementum, Triumviri annuerunt, atque ut progno-
sticaret ob recte habitam Horti custodia, tum ad meliora
contenderet. 80. Florenis annua merces est sucta, quod augmentum ho-
mini benemerenti non muneri addictum intelligeretur.

Simul Arduinus Prefecto a Triumviris designato suæ in Botanica peritissimæ
et in ipsius devotionis specimen proferre voluit, atque stirpes aliquas à
Botanicis aut non descriptas aut leviter adumbratas cum descripsisset et
illustrasset, libro typis edito promulgavit, tabulis quæ à se ipsometis,
cumque Marsilio dicantur, ex quo laudem et à Prefecto, et à Botanicis sibi comparavit.
Hinc, recte peractis Arduinus quod humanum est, a Magistratu petiit,
sibi Cultoris nomen in nomen Custodis Horti mutari concederet: atque anno
MDCLX Triumvirum decreto statutum est, ut Arduinus Custodis nomine
gauderet, quod flagitabat, cepturum ab Horti Prefecto eadem lege depen-
deret, quæ per annos antea actos, dum primus Horti Cultor dicebatur:

Qua ratione, et per quos omnia
sata, fecta in Horto presentat.

Quoniam stipres non solum plurimi parantur, et seruntur, verum etiam aluntur, ac tuentur plurimi, quotidianosque sumptus requirunt, ne unctando graviori impensa damnum deserviant, publica sapientia opportunum duxit, Triumviris Praetoribus facultatem tradere, quae se inconsulta, pecunia quantae ad Horti incrementum, decus, et conservationem necessaria censebatur, ex gratia sumeretur. Itaque ut optimum habitum, ita III Cal. Jul. anno CIO = LXV per Senatum decretum fuit, eoque potestas maxima sumptus in Hortum faciendi, solvendiue ex publico Magistratui permissa. Quod eximium summi ordinis de suo iure derogantis quo melius sit piam culturam consuleretur in Hortum collatum de perficium quantum ad herbaram rationem profecerit, nemini oscendum; Haec enim lege aucti Triumviri diligentius incumbere, omnia societatis perspicere, ceteris Praefecto necessaria suppeditare, sumptibus perinde ad temporis compendium parcere, ac

Decori inseruit. Cultores quoque fama constituenda
probatos premio afficere, metes reicere, o peras pro
anni conditione conducere, peritos homines ad com-
parandas stirpes in Alpes, et maritima loca mittere
Dum per se valent, cuncta opportunè præstantur,
et feliciterque cultus procedit. Quæ si per Senatum
agerentur, Cassidus graviori publica cura disten-
dit, ætius cum maturare oporteret, de Horto so-
gatio fieret, et faciendæ tunc decernerentur, cum
Hortus magnum detrimentum jam cepisset. Pro-
pido igitur consilio salium verum procuratoris Gym-
nasy, et Horti Moderatoribus attributa est, a quibus
Sub ipsius Horti exordijs multa extruendis foribus,
multa comparandis scriptis, multa culturæ, resti-
tutioni, ornamentis, colonis, ceterisque, quæ ad studii
piam disciplinam augendam usus postulet expen-
sa fuisse. Quæstorum Libri declarant. Per ipsos
quoque Triumvros Prospero Alpini, et Vestingii
Filiis ad paterna merita pecunia, nullo Senatus con-
sulto peculiari, sed iudicis, sublevatos accepimus;
quod qui ex regia Horto operam navasset, ab Horti
rationibus non disjunctos intelligebant. Diuturna

hæc facultas Triumviris servata, tandem cum
 langueret debilitata, antequam quo penitus de-
 ceret, in Cal. Sext. ann. MDCLXXI. Aloysio Conta-
 reno Duce, frequenti Senatu restituitur, et confir-
 matur. Quod decretum in hoc tempus viget, vimque
 suam retinet; propterea quicquid ad Horti commo-
 da, et tutelam spectat, magistratus libere arbitrio
 subministrat. Verumtamen minus præsumptivus est co-
 gnoscere, quæ moderatione sapientis Civi amplissi-
 mi Consilij indulgentibus legibus utantur. Quæ levia,
 medicata, vel ex consuetudine quotannis incidentia,
 per se Triumviri curant: cum de gravioribus, et ma-
 gnis expensis agitur, senatum aditunt, rogant, quid in
 tali negotio faciendum Patres decernant. In Senatus
 consulta relatam est, cum ædes publicæ anno MDLX
 CXIII in Horto reparandæ essent, de ea re per Trium-
 viros in Curia verba esse facta, et Patres aucto-
 res fuisse, ut pecunia in sumptus ex gratia desin-
 cretetur. Similiter anno MDLCC quo, Gregorio Abbate
 Viali, plerique in Horto fulminis ictu incensa
 sunt, restorationem, referentibus Moderatores,
 per Senatum esse sancitam, Magistratusque

prudentiali Demandatam. Atque tantum peculiari lege
acta in Horto reperio: cetera a prima Horti institu-
tione, et a primo promulgato decreto, de quo scribitur,
ad nostra tempora magistratus per se procuravit.
In qua tamen de Praefecti presentia non negligitur,
cuius litteris, vel rogatione Moderatores admoniti ple-
taque eius arbitrio prestanda permittunt. Equidem
sumptus, qui ad reparandas stipes quotannis ne-
cessarii habentur, per Praefectum, cui hoc nomine Mo-
deratoriam jussu librorum CCV pendebatur, semper
faciendi vetustam consuetudinem fuisse video, quam-
vis ut principium ignoscatur. Extant litterae, quas
Triumviri Franciscus Molinus Eques, et D. ma-
ci Procurator, Hieronimus Capellus, Antonius Que-
vius Joanni Malipetro Balacino Civitatis Prae-
fecto ann. MDLVI bid. non. sept. de sede decedentes,
et pecunia, quae pro comparandis stipibus ex
antiquo instituto debebatur, Prospero Alpino Prae-
fecto quam primum rogantur. Horto nostra aetate,
qua defertissimo stipium Horto, magnas expen-
sas in sui tutelam, atque instaurationem cuncta
deposcent, ad omnes annuos sumptus librorum CIOCC

Profecto in eunte veſte ſolvantur, quibus in expen-
ſum veſtibus, et publice computationi ſubiectis, ratio-
nes per Magiſtratum deſcripto probantur.

Quo ordine ſtipium historia in Horto
tradita fuerit, et quo hoc tempore
tradatur.

Non videtur alienum recenſere, quoniam ad
id inſtituti noſtri argumentum nos ducit, que forma
primum, et que deinceps docendi in Horto fuerit, quo-
ve anni tempore, quo maxime modo, ac quibus preſen-
tibus ſtipies antiquitus explicarentur, ut ad nos tan-
dem deſcendamus. Nullum rei herbarie publice expo-
nende manus Anquilatę injunctum inter incertis-
ſa conſtat, et cum Horti Magiſter diceretur, ea ſigni-
ficatione appellabatur, qua apud Romanos Equitum
(quibus preerat, et quos moderabatur) Magiſter
preſtabat. Itaque Anquilata Horti curam non
perinde, ac Patres Familie domus, ac fundi rationes
jubendo adminiſtrat, cum imperio gerebat, omnia, que
ingenue viro digna inveniantur, per ſe, ſervilia

per operationes trahere solitas, ut seminatia consti-
tueret, nata fovere, in ordinem digerere, vacuas sedes
sobole frequentare, munditiam facere, squalorem,
et situm detergere. Seculo tempore cum stirpes
adoleverent, et ipsorum copia suppeteret, anno
MDLXXIV ab Horto condito Decimo nono Juliano
stirpes declarandi oras impostum. Quod fuit primum
in Horto stirpium historia, ut de sum principia
ferant; nam sedente in Horto Prefecto colligendi
Herbes per Hortum varias discentibus libera potes-
tas dabatur. Quibus lectis, quisque vanalem Bre-
ceptodi ostendebat dicens proca formula: Domine
Magister, quo nomine dicitur ista planta? Tunc Bro-
fessor, et nomenclaturas, et vires (si nosse, et pro-
bata virtutis stirps foret) singulis indicabat.
Quapropter cum Hieronimo Mercuriali scribat Jul-
ianus, se publico munere fungentem lectissimum
Juvenam omnia cognoscere cupientiam concursatione
maxime districtum esse hunc morem declararet.
Diuturna hec consuetudo viguit, que in Vestingii
tantum prefectura defecit, atque evanuit per
Triumvros interdicta. hec hortetur, ut que

41.
9

ex tenui fama pendens, colligam, atque in commen-
tarios sedulo posteritati commendem, antequam
intercidant, penitusque tenebris obtuantur. Cum an-
no MDCCXVI in Hortum, jam absoluta historia, ex-
sem ingressus, Joannem Baptistam Scartellum Ba-
savianum in stirpium studio a senectis annis versa-
tum ad fontem fedentem, vetustissimo, glatis exem-
plum offendi, qui praesens stirpes indicandi institu-
tum increpans, atque antiquum, ut Senes plerumque
solerent, commendans ea mihi memoriter referebat, quae
ad illi, cum Vestingii Ludovici fuisse gloriaretur. Non
consulto, addebat, sed nominum improbitate factum
esse, ut plura docendi ratio antiquaretur. Carolus
enim Avantius invidia in Vestingium exardens, quod
hunc sibi in Horti praefecturae praesulum moleste,
graviterque ferebat, Juvenem quemdam Dolis exor-
nat, atque Aconitum, quod Napellus, a Casp. Ba-
uhino dicitur, ita paratum, et foliis circumcirum,
ut Anchora speciem praebet, tradit, eandem monens,
ut Vestingio ex more scholam in Horto habenti offe-
ret, et de proposita re vera sententiam exquirat.
Vestingius nihil subdolum, vel aduersum suspiciens

quod ex serena facie exemplar deferret, esse Anetho-
ram, atque Aconitum salutiferum appellari pronun-
ciavit. Quanti, qui non longe astatat sanguam ex in-
dijis prorumpens perperam dictum inerte parte, ma-
lo exemplo Iuventutem decipi, ac venena actia pro
Medicina doceri exclamat. Hinc turba orta, hinc con-
cellationes, et dixit. Quod cum intellexerint mode-
ratos, ne fraudi locus in posterum relinqueretur,
velustum docendi morem substulerunt decernentes, ut
Brefectus per Hortum circumiret, atque astans de
unaquaque stirpe in sua sede posita ageret, vi-
res, naturamque explicaret.

Atque Scatella a quo veta prodita (quippe qui
ea tempestate vivebat, Vestingii opera Bosaniciis
studijs imbutus) haud inficior, quamvis antiquioris
originis institutum novum ad Joanne Brevoortio antea
usurpatum esse invenietur. Nam in Germanicis natio-
nis commentarijs memoriz traditum est, Brevoortium
anno MDCCXXXI III non. mai. de re herbaria agere
instituisse matutinis horis nova consuetudine ad
pulvinos stirpes ostendentem, medicinz Tijronibus
tantum presentibus, propterea quod eo anno pestilen-

tias grassaretur, quae ipse Gregorius quarto et hinc men-
 se III non. Sext. extinctus est. Ideo omnia praeter morem
 acta, medicis tantum expositis, ut opinor, stirpibus, quo
 celerius consentus dimitteretur, antequam aer hinc in-
 festus estu gravior evaderet. Erisco enim modo circum-
 eunte Juventute, sedente Doctore, stirpibus sine dis-
 crimine lectis, multum temporis impendendum erat,
 dum medicos a noxiis, dum utiles ab inutilibus, dum
 herbas ab arboribus, et fruticibus discernuntur, et de
 unaquaque singulatim disputatur. At tunc in summa
 Civitatis calamitate, cum omnia negotia, lacta, et
 funebribus plena, ac referta essent, omniumque ani-
 mi timore solliciti, unoquoque in se conversi formi-
 dante, quae in proximo exhorrebat, non orationis
 blandimenta querere, non immensa naturae opera co-
 gnoscere studebant, sed praecipua, et maxime sibi ne-
 cessaria exoptabant, circumcisit omnibus, quae moram in-
 nectere poterant, atque a propriis edibus, ubi quisque
 sibi diligentius consulere, longiori sermone trepidan-
 tes advocare. Eadem de causa anno hinc tertio, nondum
 defunctis morbo Civibus, successorem Gregorio datum
 Alpinum Prosperi Filium martino & cal. Jun. De

Stirpibus docuisse eadem monumenta testantur. Ut pri-
mam vero infectam Mortalibus sicut ad meliora conversum
est, et Cives recreandi, ac publica loca frequentate cepe-
runt, Vestingium, qui Alpini prefectus haud diuturne
superatus fuerat ad pristinam consuetudinem redisse,
ac Iuventuti stirpes cognoscere cupienti se antiquo exem-
plo sedentem Breceptorem praeuisse non a vero alie-
num videtur.

Præcedam immutato habendo, historię statu, plu-
rimum rei herbarię studiosis a profuisse existiman-
dum est; præstat enim viventem stirpem contemplari
folia, et infima, et superiora cognoscere, crescendi in-
dolem attendere, flores, fructus, semina, qua parte
orientatur intueri, quam detuncatam ramum, palea sen-
sibus, et contractis folijs deformem exhibere. Breve
væ quantum orationis compendium fiat, nemo non
tenet; ex ipso enim intuitu statim Spectator asse-
quitur arborne an herba, frutes an subfusa
visa stirps habenda. Magnitudo item apparet, flo-
rendi ordo innotescit, caulis natura nam recta, an
humifusa manifesta. Quare multa tamquam super-
vacanea a docente prætermittuntur, quæ antiquo mo-

re enarranda erant, ac diligentius, ac sepius explicanda.
 Verumtamen hec tam precipua, et singularia discentium
 protervia, et libidine prevertuntur. Conculcantur stir-
 pes, pedibus atceduntur, dilaniantur, evelluntur, dum
 exempla rapiunt, atque ita affligitur Hortus, ut
 deterior fieri neque grandine, neque ariditate, neque
 hiemis vi, neque majore alia Celi injuria possit.
 Ideo quotannis tanquam ex integro novae stirpes se-
 vere, afflictas fovete, varias propagatione deparata,
 amidas aut itineribus, aut pecunia, aut amicorum
 beneficio restituere necessarium. Accedit Auditorum
 murmur, discentium tumultus, otiosorum stipatio,
 Mulierum sepe garrulitas, ac popularis turbe sussurdus,
 quibus habentis historiam animus ita perturbatur,
 atque evellit, ut si paratam Domi orationem affe-
 rat, memoria defectus hereat primum, deinde obmu-
 rescere cogatur. Quid cum huc, atque illuc circum-
 stantium vi impeditur, et dum ad aliam stirpem
 explicandam convertitur, in obviam circumagitur.
 Quid cum stirpes cultu difficiles, inventuæ raræ, aut
 ab radice evulso, aut discepto, aut septe spectantur,
 quo visu decessor noster Vialis, ad se exaderent, ut

Gallica pila (binis enim hastatis Militibus nequid quis
atque, dilaniet, attingat, prohibentibus, stirpium histo-
ria (utetis Parisiorum peragitur) sibi palam exo-
plaret? Quid denique cum pluvia imminet, tempestes
ingruit, venti concurrunt? Tot, et tam gravibus incom-
modis obnoxius, ac circumseptus Professor tamen in adve-
sa nititur, usque loquendi ceu veteranus Miles mala curia
equo animo fert, et prudentia moderatur. Nam et stir-
pium iactura (quod maximum detrimendum habendum)
facile reparari potest, seminariis, ut ego institui, extra
hortum positis, et radiosis stirpibus paucorum studio,
et desultati reservatis, tum sepe per annum de Alpi-
bus montanis deportatis, quod nostrum Caelum, ac Campu-
rum ortus difficiliter ferunt, demum seminibus circumun-
dique petitis, quibus vacua sedes renovantur, ac de-
perditarum numerus resarcitur. His quidem proxi-
mōis a nobis prestitum est, ut Hortum stirpibus orna-
tissimum semper haberem, et studentium cupidita-
ti satisfacerem. Neque ad antiquis traditum nos
docendi manus difficulter sustinimus; quin certa
regula digestis in ordinem stirpibus Historiam, pro
nostra mediocritate etiam exornasse vixi sumus. Equi

Idem cum viderem tantam rerum molem incondite, at-
 que inordinata, ut Decessores nostri solebant, minime
 posse tractari, minimeque a rationibus ubi ratione
 suscipi, ac fidelius retineri, ut primum Horti administra-
 tionem sum aggressus, dedi operam, ut stirpium genera
 in certas classes digerere, et singulas stirpes partium
 cognatione inter se affines suis generibus adicerem.
 Tum flores, semina, fructus quibus genera innisuntur,
 locustas habetis, quales ferme pictores adhibent, im-
 ppositas, et singulas seorsim collocatas Auditoribus subici-
 eademque si diligentet attendantur, maximum futura
 discipulis adiumentum declarari. Hec ad singula ge-
 nera parata pro mea diligentia cum explicaverim,
 tum de unaquaque stirpe ita dissero, ut nomenclaturam,
 sive definitionem ex Decessorum instituto quasi dicenti
 similis ingeminem, quo melius ab Auditoribus noveretur, ac
 memorie, vel scripto tradatur. Adde historias, vel fabulas,
 si veteribus stirpi proposita innotuerit; adde natales
 sedes; adde signa, quibus cognosci possit, atque a co-
 gnatis separari; adde demum usus, naturamque vel
 medicam, vel noxiam inter incerta commemorata,
 cujus vis, et facultas in naturae arcanis delitescit. Non

praesemittitur, quo anni tempore nascatur, et annua,
quo floreat, semineque, ac fructum perficiat; quibus men-
sibus sit medicamentosior, atque ipsi commodior, quae praesentia
magis apte. Et quoniam Medica remedia in plurimis stir-
pibus non acerbantur, et rosa desumuntur, cum sint,
quae ex flore, aut de semine, vel fructu parentur, multae
ex folijs consistunt, nonnullae ex Caulis, ligno, Cortice, gum-
mi, Resina componantur, multae ex radice fiunt, haec om-
nia in singulis per sua quaeque discrimina explanare
necessarium duxi. Quae tamen paucis concludo praecipua,
ac maxima necessaria sedula cura complexus, ne
spectatores prohibitione Oratione in Horto detineantur,
ac subortis tenebris, prius consentiri se subducant, et
absent, quam dicenti finem faciam, cum quotidie stit-
tes ferme quinquagena a nobis sint exponenda, et uni-
versalis historiae non perfecta enarratio (quod mosta-
lium nemini in civentibus stirpibus exequi concessum)
sedum aliquod compendium habeatur.

Quibus institutionibus stirpium historia in Horto
to Casarino tradi solita, quoniam docuimus: nunc quo
anni tempore Hortus publice pateat, et docendi princi-
pium fiat, breviser indicandum. Antiquitas VII cal.

Mai: apertis Hortus incipiebant, ac ex illo stirpes indi-
 cabantur, ut Janus superposita inscriptio declarat, quam
 capite commemoravi, et legenti subici. Quod postea
 ad VI non. Majas revocatum: siquidem vix mense inen-
 te propter gelidias, et pruinas, frigidosque ventos
 Chelidonias, quibus Cisalpina Gallia vete infestatur, stir-
 pes recedant incipiunt, et geminare ac florescere. Quin
 etiam nonnunquam tempestatibus adeo afflictae jacent
 Hortus, ut aliquot dies sit supercedendum, dum stirpes
 adolescant, atque aptam formam acquirant: Quos ob
 inopinatos eventus flores, fructus, semina quorum
 usum esse in historia indicavimus, servantur sicca, pre-
 sertim cum stirpes multae, natura serotinae, sint, quae
 in extremum autumnum florescere tempus differunt,
 multae etiam praecoces primo vere, extremae hieme
 florescere emittant, ac semen maturare festinent.

Hora autem vicesima secunda. Declinante jam sole,
 conveniunt auditores, quorum alios naturalium rerum
 scientiae, vel Medicam studium adducit, alios materiam, am-
 nitas incitat, multos locus ad recedendum opportunus
 allucit, nonnullos etiam otium urbanum immitit. Cum
 Rectores, Syndici, ac Praesynodici Gymnasij praeceteris esse

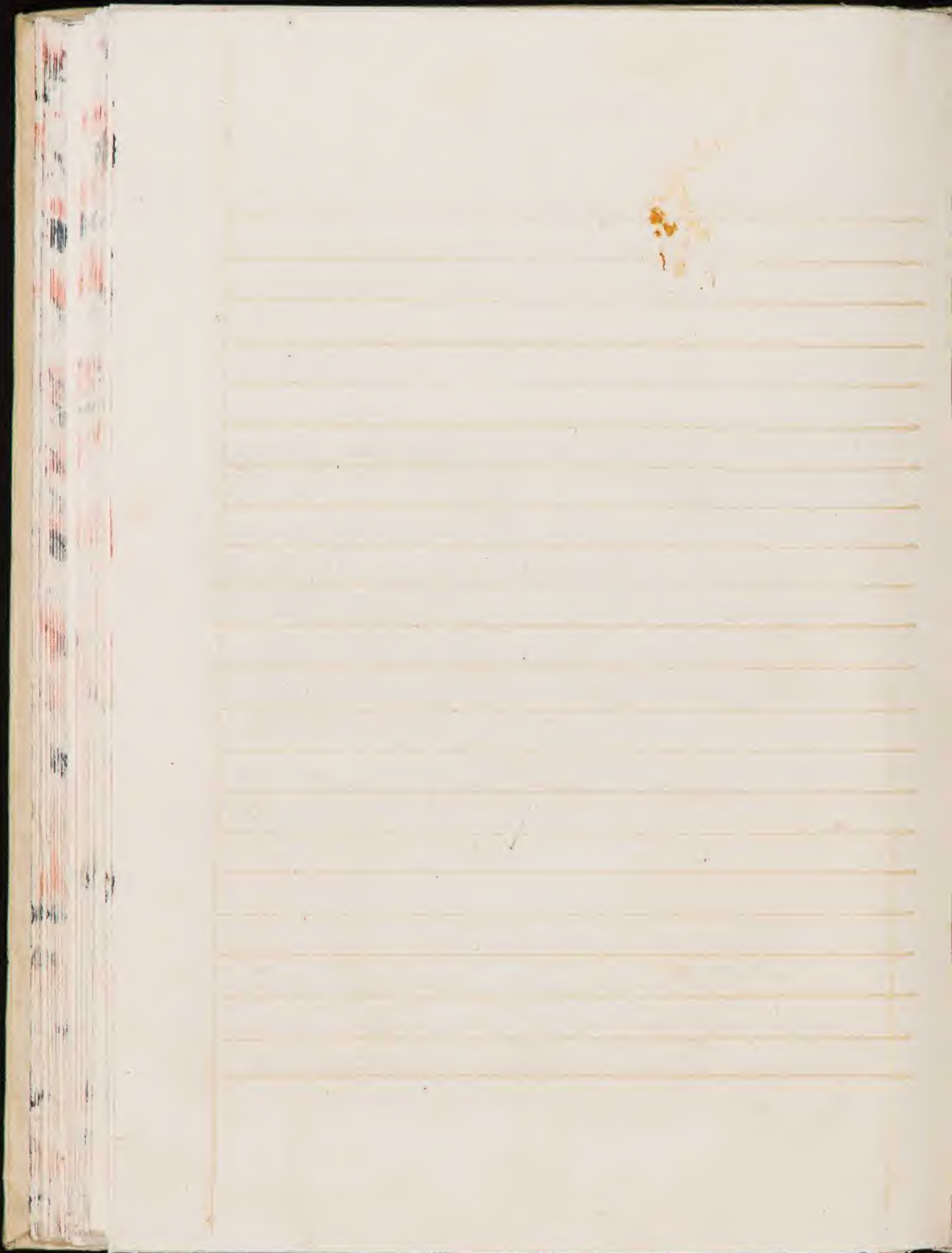

abantur, ipse primus honor datur, deinde publicis Pro-
fessoribus, demum Auditoribus ceteris, exemplo ex Gym-
nasio petito, ubi ab antiquissimis temporibus huiusmodi
institutum vigebat. Hoc inferioris gradus gradu, quo
ex Professorum numero Syndici creantur, Professores
primas obtinent, nisi forte Urbis moderatores (quod
nonnunquam fit) interesse cupiant, quos pro Reipubli-
ce maiestate ante omnes obsequio, cultu, honore pro-
sequitur Praefectus. Scire etiam expedit, cum Senatus
consulto quis Praefectus declaratur prima auspicia pe-
tit, ac docendi principium capit, Civitatis Spectatores ne-
cessario adesse debere, quos Professor designatus,
ac Syndicus cum Gymnasii apparatusibus ad Horti janu-
am excipiant, eodemque ad Tribunal in vestibulo po-
situm adducant, ubi sedibus in Ordinem digestis Oratio
habetur.

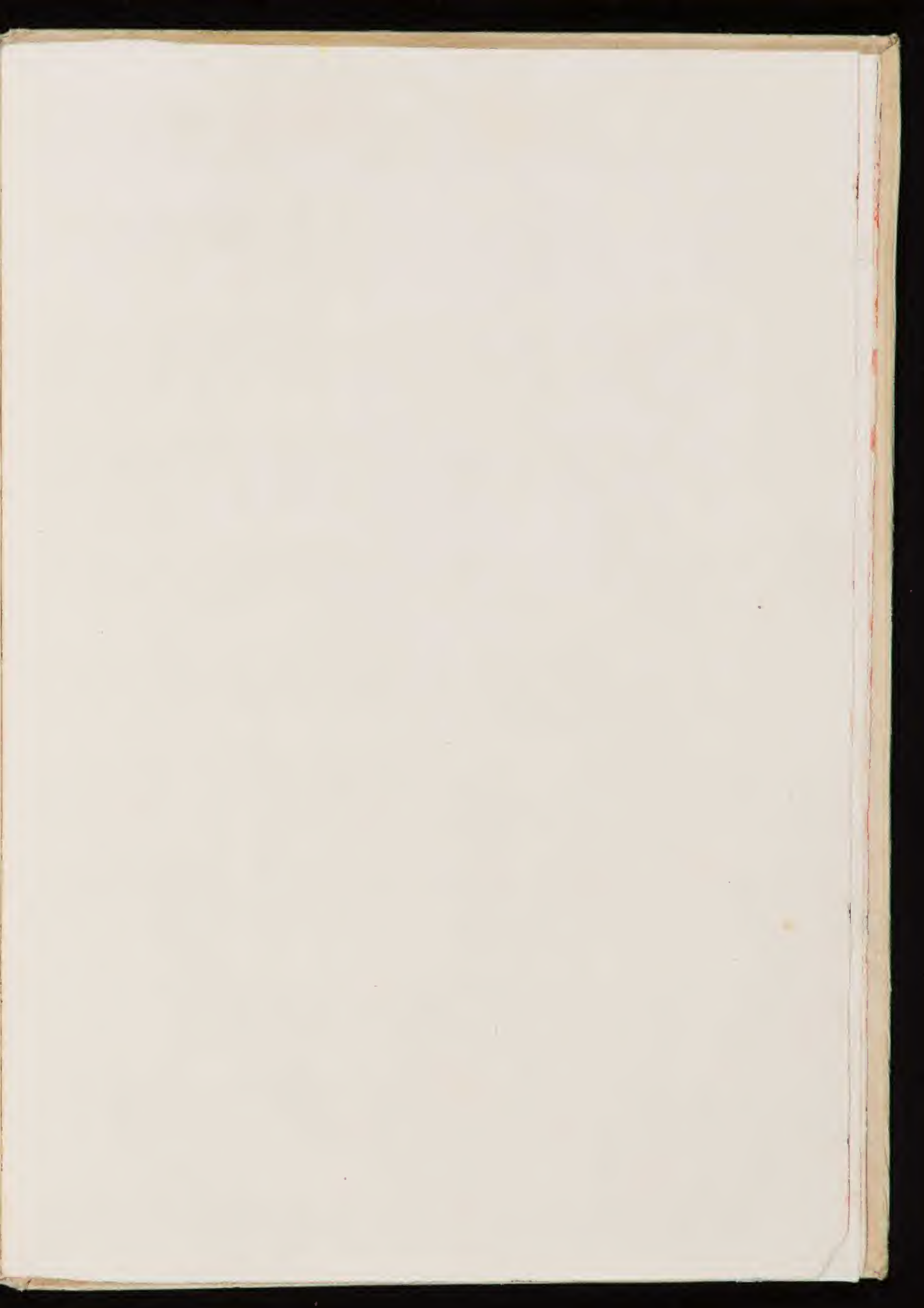

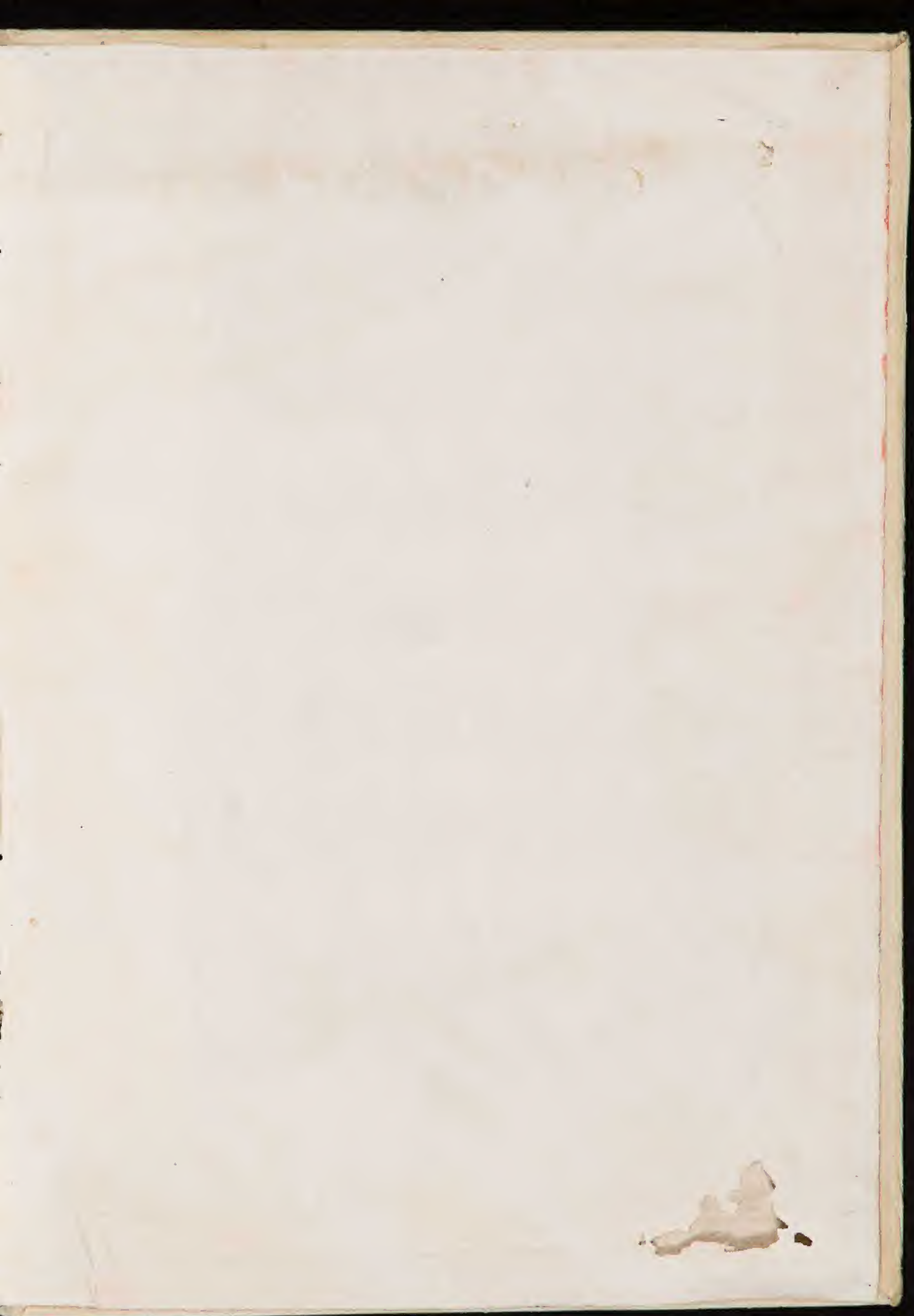

L